

KULTÚRA

ROČNÍK XXI. – č. 13

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

27. JÚNA 2018

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

*N*ezáleží mi na veciach, čo trvajú ďalej. Dôležité je isté usporiadanie vecí. Civilizácia je neviditeľný majetok, pretože nespočíva vo veciach, ale v neviditeľných putách, čo ich navzájom zväzujú práve takto, a nie inak. Budeme mať znamenité hudobné nástroje dodávané vo veľkých sériách, ale kde bude hudobník?

Antoine de Saint-Exupéry,
List generálovi X

V epoche technologickej mágie sme konfrontovaní s rýchlymi spoločenskými a kultúrnymi premenami, ktoré sa na nás valia s čoraz väčšou rafinovanosťou. Už dávno nie je hlavným problémom kultúry ovládnutie prírody. Kritické otázky kultúry sa vynárajú z jej vnútra, a tým je človek, jej tvorca.

Momenty existenciálneho kontinua. Nepochybným zmyslom kultúry je neustále poľudšťovanie sveta, úsilie o potvrdenie kontinuity ľudskej prítomnosti v časovom dianí. V kontinuu dejín môžeme abstrahovať isté základné momenty, rôzne spôsoby ľudského prebývania vo svete, cyklicky sa opakujúce v čoraz zložitejších a bohatších formách. Stručne ich

možno opísať v troch modoch existenciálneho pohybu. V prvom sa človek nachádza uprostred rozmanitosti vonkajšieho sveta, žije v istej modifikácii zvonkajšenia, pretože je mimo seba, v čomsi inom, vo veciach okolo seba, pohltý udalosťami a možnosťami.

V tomto stave sa môže cítiť stratený medzi vecami, preto ho život z tejto situácie stroskotanca posúva do ďalšieho existenciálneho pohybu, v ktorom hľadá azyl vo svojom vnútri. Uzatvára sa do seba, aby si sformoval predstavu a možné spôsoby zvládnutia vecí a udalostí odohrávajúcich sa vo svete „tam vonku“. Je to stav tvorby ideí, stav bytia v sebe, theoretikos bios starých Grékov či vitacontemplativa-Rimanov. No ani v tomto stave nemôže ustrnúť. Životný prúd ho nevyhnutne strháva do víru verejných udalostí. Tentoraz však už vstupuje do herakleitovskej rieky života pripravenejší

a koná podľa vlastného plánu, ktorý si sformoval v predstave počas svojho pobytu v azyle kontemplácie. Tento modus existenciálnej dynamiky Gréci nazývali praxisa Rimanovia vitaactiva.

Autentická ľudská činnosť, ktorá by nevychádzala z predstavy sformovanej v úvahe, zrejme nie je možná. A naopak, autentická kontemplácia či zotrvanie v sebe nie je nič iné ako projektovanie budúcej činnosti.

Nežijeme, aby sme mysleli, ale myslíme, aby sme žili a svoj život naplňali zmyslom, aby sme nezotrvali v infrahumánnom stave náhodných zrážok s udalosťami vonkajšieho sveta, ale aby sme na ceste životom zmysluplne pôsobili na svoje prostredie, na veci alebo na iných ľudí podľa predstavy, ktorú si vytvárame práve vďaka schopnosti utiahnuť sa z vonkajšieho sveta do seba.

JOZEF PAUER

OSOBNÝ ŽIVOT AKO PRAHOVÁ REALITA

Myslíme teda nie preto, že v tom nachádzame potešenie, ale preto, lebo ako bytosti „vrhnuté“ do sveta musíme si hľadať prístup k veciam a svoju cestu medzi nimi. Svoju psychickú činnosť musíme organizovať vo forme myslenia, čo nerobí kameň, kvet ani zviera. A hoci naša „vrhnutosť“ do sveta nie je absolútna – predsa len sa rodíme najprv do celkom konkrétnej rodiny, kultúry a jazyka – okamihom svojho zrodenia sme vydaní napospas (ako jednotlivci aj celé ľudstvo) neistej a otvorenej situácii.

„Potreba hľadania nových a nových riešení rozporov existencie, vyšších a vyšších foriem jednoty s prírodou, s blíznymi aj so sebou samým je zdrojom všetkých psychických síl, ktoré človeka motivujú,

a všetkých jeho základných vášní, afektov a úzkostí.“ (E. Fromm, The Sane Society).

Naša existencia je realita, v ktorej sa nám zjavujú, do ktorej zapadajú a z ktorej sa vynárajú a vyrastajú všetky ostatné reality. Ľudský život ako takáto radikálna realita je komplex, v ktorom rozlišujeme niekoľko rovín. Predovšetkým a v pôvodnom zmysle ľudský život je životom osoby, ktorá ho prežíva. Je to stále môj život, teda môj osobný život. Ako osoba sa však nachádzam v určitých okolnostiach a svoju činnosť vykonávam v určitej situácii. To znamená, že môj život žijem v zornom poli určitej situácie.

Rôzne situácie nám núkajú rôzne možnosti konania a existencie, čo nás núti voliť medzi týmito možnosťami.

(Pokračovanie na 5. strane)

Kultúra, davy, televízia

V XX. storočí boli vytvorené, zrazené a porazené dve zločinecké ideológie. Ako víťaz z tejto zrážky vyšla tretia - liberalizmus, práve taká desivá ako cyklón B v plynových komorách. Desivejšia o to viac, že vás selektívne vyhladá podľa vášho verejného postoja v sociálnych sieťach, kdekoľvek ste. A ak dnes nie ste vo verejných sociálnych sieťach, prsto neexistujete.

Mimo svojho elektronického pobytu ste menej než chrobák v trávě.

Liberalizmus ako anti-Kotleba

TEODOR KRIŽKA

Nová technológia moci vás pozná okamžite. Stačí jej na to robot, ktorý aktuálne vyhodnotí profil jednotlivca aj celej skupiny jeho priateľov, skupinu ako takú, nálady obce, mesta, kraja, národnosti, štátu podľa "rasového" príznaku vašej duše. Podozrivá je mu vaša vášnivá viera v spravodlivosť, vaša chuť po poznaní skutočnej, nedeformovanej minulosti. Pozná vás podľa odporu ku kozmopolitizmu, ktorý je karikatúrou univerzalizmu, podľa zhnusení z postmoderny, ktorá zohavila krásu a postavila na hlavu všetky hodnoty, aby ich úplne poprela.

Pozná vás podľa postoja voči LGBTI alebo podľa odporu voči umelým potratom. Pozná vás podľa politickej orientácie, náboženského presvedčenia, vzťahu k vlasti.

Rozlišuje vašu kvalitu podľa geopolitickej orientácie, podľa schopnosti samostatne myslieť alebo sklonu k stádovitosti myslenia. Ukladá si do svojej virtuálnej pamäti všetko, na čo ste už dávno zabudli alebo čo považujete za omyl.

Ponúka vám virtuálny sex, zábavu, senzácie, nekonečné variácie bezobsažných banalít alebo posmech z kríža, len aby vyskúšala vašu odolnosť. Ale neprekáža jej nijaký dalajláma ani muftí, ba ani liberálny katolícky kňaz. Naopak, tých si berie do náručia a mojka ich a opája na svojom prsníku ako bájna Sloboda na slávnom Delacroixovom obraze.

Z prsníka tejto Slobody, ktorá za sebou vlečie údajné bratstvo, rovnosť a slobodu v podobe revolucionára so zbraňou v ruke, však netečie mlieko, ale krv. Je to Moloch v obraze ženy, ktorá láka mužov na barikády proti Bohu a raduje sa rovnako z mŕtvol svojich odporcov ako z mŕtvol stúpencov. Je to Moloch, ktorý sa živí rozvratom prirodzených pohlavných vzťahov, rozvratom rodiny, teličkami nenarodených detí.

Liberalizmus u nás je anti-Kotleba. Je to kolektívne spiknutie postmoderných politikov, dá sa už povedať, že v kompletnej zostave - od otvorených stúpencov a propagátorov úpadku až po meštiackych konzervatívcov, ktorí im len požičiavajú svoju usmiatu tvár na spôsob Dubčeka počas tzv. Pražskej jari.

Kompletne nechceli Slovenskú republiku ako štát a kompletne

hanobia prezidenta Tisu, popraveného za slobodu slovenského národa v Božom duchu, nie v antiduchu liberilizmu, boľševizmu či nacizmu.

Anti-Kotleba sa hrá na hrdinu, na trpiteľa za slobodu slova, ale kričí z každej obrazovky, rehoce sa nám do tváre. Vykrikuje, ako trpí, ale zašliapne do prachu každý názor, ktorý nezapadá do jeho globálistickej schémy. Smie siahnúť na všetko sväté, na vašu česť, na vaše hodnoty, môže prekrúcať

dejiny, urážať Boha, čokoľvek. Môže vás označiť za fašistu, ak sa ohradíte, alebo aspoň mlčky vyjadrite pochybnosť. Nič sa mu za to nestane.

Ale ja som videl krvavú Kotlebovu tvár, ponižovanú policajnými ťažkoodencami, na mačacích hlavách pred bránami Bratislavského hradu za ministrovania liberála Lipšica. Napísal som mu vtedy osobný list na protest. Odpoveď som dostal, ale neotvoril som si ju. Nie som zvedavý na frázy ministerských úradníkov.

O Kotlebu nejde.

Ide o to, že ak budeme mlčať my, budú kričať kamene. Nie je hrdinkou starnúca herečka, ktorá nemá čím zaujať okrem prázdnoty, ktorá sa valí z jej úst. Sú to ústa, ktorými bliaka peklo. Hrdinom je človek, ktorý sa z mladého radikála, pochodujúceho v imitácii uniformy, vyvíja, ktorý na sebe pracuje, ktorý tvárni seba a svoje postoje. Strháva možno aj časť jednoduchšej učňovskej mládeže, ale už tridsať rokov opakujem stále dokola: Za všetko sú vinní Lipšicovia a spol., ktorí trestajú hlas ulice, intuitívne cítia, že niečo nie je v poriadku.

Tak sa správali boľševici na Bratislavský Veľký piatok 1988.

Ti, ktorí stáli pred parlamentom v mlčanlivom výkriku za zákon zlepšujúci údel nenarodených detí, sú väčší mravní hrdinovia ako my, ktorí sme so sviečkami v rukách stáli pred Slovenským národným divadlom za slobodu svedomia 25. marca 1988. Otcovia Marián Kuffa a Miroslav Čajka sú pre mňa svedomím súčasného Slovenska, ktoré ich vydáva na roztrhanie liberálnym médiám. Sú pre nás výzvou, či ešte vôbec národ sme.

Na Slovensku sa práve lámu dejiny. Liberálne, trockistické živly, ktoré sa zasadeli v mocenských štruktúrach Európy a v tzv. "hl-bin-nom štáte" v USA, nenávidiacom prezidenta Trumpa práve tak ako Putina, bojujú o moc zubami-nechtami. Práve sa im pred očami začína rúcať ich satanská predstava o človečenstve. To preto zúria a kopú.

To kopanie svet môže stáť priveľa, dokonca otvorenú vojnu každého s každým. Podkurovať pod egoizmom je totiž také pekelné jednoduché.

Liberalizmus sa však zosype práve tak ako jeho príbuzný komunizmus. Verím, Pane, a dúfam.

Postmoderné divadlo považuje perverznosť a hanobenie Krista za umenie

Stále častejšie si všimam pretlak rôznych pochybných „umelcov“, ktorí nedokážu zaujať svojím talentom, ale snažia sa na seba pritiahnuť pozornosť tým, že vo svojich „dielach“ šokujú vulgárnosťou, pornografickými výjavmi a urážaním kresťanského čítania. Táto skutočnosť sa potvrdila aj na divadelnom festivale v Brne, kde riaditeľ tamjšieho štátneho divadla zaradil do festivalového programu aj mimoriadne kontroverznú divadelnú hru Olivera Frlića s názvom „Naše násili a vaše násili.“ Táto hra je však skôr pornografiou, než divadlom. Nahí herci v predstavení zahrajú napríklad scénu, pri ktorej si herečka v moslimskej šatke vytiahne českú vlajku z prirodzenia. Autor tejto hry tak spojil dokopy nielen sexuálnu zvrhlosť, ale navyše aj hanobenie štátnych symbolov.

To však nie je všetko! Celé predstavenie završuje scéna, v ktorej herec stvárňujúci Ježiša Krista znásilňuje moslimskú ženu. Takáto urážka kresťanstva a náboženského čítania je už naozaj poriadne za čiarou. Proti tejto hre sa preto ihneď rozbehli protesty a jej zrušenie dôrazne požadovali aj českí biskupi na čele s kardinálom Dominikom Dukom. Nielen kresťania, ale aj bežní obyvatelia Brna zbierali petíciu proti takejto zvrátenej „inscenácii“. Rozhorčenie ľudí zvyšovala aj skutočnosť, že celý divadelný festival, ako aj toto inkriminované predstavenie, boli financované z peňazí ministerstva kultúry, Juho-

moravského kraja a rozpočtu mesta Brno, teda fakticky z peňazí daňových poplatníkov.

Riaditeľ divadelného festivalu a kompetentní politici však napriek požiadavkám ľudí odmietli stiahnuť toto predstavenie. Vraj zrušenie tohto urážajúceho a pornografického predstavenia by bolo cenzúrou a zásahom do slobody slova. Rozumiete tomu? Keď znevažujú národné symboly, urážajú kresťanskú vieru a Ježiša Krista zobrazujú ako sexuálneho násilníka, tak je to vraj sloboda slova a sloboda umeleckého prejavu! Čo by sa však stalo, keby ste podobným urážlivým spôsobom zobrazoval i napríklad islam a Mohameda? Tiež by to médiá, mimovládne organizácie a štandardní politici brali ako slobodu slova? Pochybujem. Skôr som presvedčený o tom, že ak by sa jednalo o urážanie islamu a Mohameda, tak by dotyční ihneď spustili krik o netolerancii, extrémizme a hanobení islamu. S vysokou pravdepodobnosťou by sa zaktivizovala aj špeciálna prokuratúra a policajné zložky špecializujúce sa na boj s extrémizmom. Keď však niekto hrubým spôsobom hanobí kresťanstvo a Ježiša Krista, tak vtedy to dotyční označujú za slobodu slova a slobodu umeleckého prejavu.

Proti zvrátenému divadelnému predstaveniu, ktoré zobrazuje znásilňujúceho Ježiša Krista protestovali priamo pred vchodom do divadla angažovaní kresťania a národní aktivisti. Asi tridsiatim členom neformálnej skupiny Slušní lidé sa

na chvíľu podarilo prerušiť divadelné predstavenie tým, že sa postavili pred pódium. Po chvíli ich však z divadla vyviedla polícia. Rovnako zo sály vyviedli aj kresťanských aktivistov, ktorí skandovali heslo „neurážajte Krista“.

Ako sa dalo čakať, tak veľké médiá sa v správach o tejto udalosti neštítali ľudí protestujúcich proti tomuto predstaveniu označiť za náboženských fanatikov a extrémistov. Nepripomína vám to niečo? Podobnú situáciu sme zažili aj v Banskej Bystrici, keď sme s Marianom Kotlebom odmietli pridať peniaze odmietli pridať peniaze daňových poplatníkov na vraj „umelecké predstavenie“, v ktorom sa na pódii natriasali holí chlapi. Médiá tiež vtedy tvrdili, že nerozumieme modernému umeniu, že sme extrémisti, fašisti a cenzori. My sme vtedy však žiadne predstavenie nezakázali, len sme jasne povedali, že na takéto pornografické zvrátenosti nebudeme dávať peniaze daňových poplatníkov. Ak má niekto potrebu chodiť do divadla pozeráť sa na poskakujúcich holých chlapov, tak nech si to dotyčný platí zo svojich peňazí. V časoch, keď pre nedostatok peňazí musia mnohé ženy podstupovať umelé potraty je nemysliteľné, aby sa peniaze z ich daní a z daní ich rodín používali na dotovanie rôznych pornografických inscenácií. Treba už jasne povedať, že nie všetko, čo sa vydáva za umenie, naozaj umením aj je.

MILAN UHRÍK
poslanec NR SR
za LS Naše Slovensko

Prosba k priaznivcom Kultúry

Nedovoľte ponižovať svoj národ,
nedovoľte ponižovať seba!
Prosíme, nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Západná Európa sa odcudzuje svojmu kresťanskému dedičstvu

Americká prieskumná organizácia Pew Research Centre uverejnila v týchto dňoch – 29. mája 2018 – výsledky prieskumu verejnej mienky o náboženskej situácii v Západnej Európe. Prieskum sa konal v 15 západoeurópskych krajinách (Belgicko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Nemecko, Nórsko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Taliansko a Veľká Británia), prebiehal od apríla do augusta 2017 a pracovníci oslovili náhodne vybraných 24 599 osôb.

Prvá otázka výskumu bola: „Pokladáte sa za kresťana, moslima, žida, budhistu, brahmanistu, ateistu, agnostika, iného náboženstva, alebo ste bez akéhokoľvek náboženstva?“

Na základe odpovedí rozdelili výsledky do štyroch skupín: Do prvej skupiny zaradili aktívnych veriacich kresťanov. Za veriacich kresťanov pokladali tie osoby, ktoré v posledných dvoch rokoch navštívili kostol aspoň raz za mesiac. Do druhej skupiny tzv. nepraktizujúcich veriacich zaradili osoby, ktoré sa síce označujú za kresťanov, ale nechodia do kostola, nepristupujú k sviatostiam a nezachovávajú cirkevné prikázania. Do tretej skupiny zahrnuli osoby, ktoré sa nehlásia k nijakému náboženstvu, ale sa otvorene označujú ako ateisti. Štvrtú skupinu tvoria nekresťania. Sem patria predovšetkým moslimovia, ale aj židia, budhisti a iní príslušníci orientálnych náboženstiev.

Prieskum priniesol tento pozoruhodný ale zároveň zarmucujúci

záver: Západná Európa sa odcudzuje svojmu kresťanskému dedičstvu.

Kresťanov, ktorí žijú podľa zásad svojej viery, je z roka na rok menej. Podľa výsledkov prieskumu v roku 2017 ich bolo z západnej Európe už len 20%. Pritom ako veriaceho kresťana prieskum charakterizoval osobu, ktorá navštívila kostol aspoň raz za mesiac. Je to veľmi mierne kritérium, pretože Katolícka cirkev zaväzuje svojich veriacich účasť na sv. omši každú nedeľu a prikázaný sviatok! Pojem kresťana bol pri tomto výskume veľmi široký a do tejto kategórie boli zahrnutí nielen katolíci, ale aj pravoslávni, anglikáni, luteráni, kalvíni/presbyteriáni, baptisti, metodisti a ďalšie cirkvi, ktorých spoločnou črtou je krst. Podľa výsledkov prieskumu relatívne najviac veriacich kresťanov je v Taliansku (40%), Portugalsku (35 %) a v Írsku (34%); naj-menej v Belgicku (10%), Švédsku (10%), Fínsku (9%) a Dánsku (9%).

Vo väčšine západoeurópskych krajín, najpočetnejšiu skupinu tvoria tzv. nepraktizujúci kresťania, t. j.

občania, ktorí boli síce pokrstení, hlásia sa za kresťanov, ale nežijú ako kresťania. Výskum naznačuje, že dohromady 48 % západoeurópskeho obyvateľstva žije bez náboženstva. Najpočetnejšie skupiny takýchto “kresťanov” sa nachádza vo Fínsku (68%), v Dánsku (55%), Veľkej Británii (55%) a v Rakúsku (52%); najmenej v Holandsku (38%), Nórsku(38%) a Taliansku (40%). Je to smutné zistenie, pretože od nepraktizovania viery je už len malý krôčik k úplnému odcudzeniu sa viere.

Najotrasnejšia je však skupina Západoeurópanov, ktorí sa nehlásia k nijakému vierovyznaniu, alebo sa otvorene hlásia k ateizmu. Predstavujú 27% západoeurópskeho obyvateľstva. Štáty, v ktorých počet takýchto osôb presahuje jednu tretinu obyvateľstva sú : Holandsko (43%), Švédsko (42%), Belgicko (38%); najmenej ich nájdeme v Rakúsku (16%), Taliansku (15%) a Írsku (15%). Povšimnutiahodné je aj vekové rozčlenenie tejto skupiny. Osôb narodených v rokoch 1928-1945 je tam 11%; osôb z rokov 1946-1964 je tam

17%; osôb z rokov 1965-1980 je tam 34%; a osôb z rokov 1990-1996 až 36%! Je strašné zamyslieť sa nad tým, aká asi bude situácia o 10 rokov. Podarí sa zodpovedným autoritám – cirkevným i občianskym – zastaviť tento nebezpečný trend?

Do poslednej skupiny boli zaradení príslušníci nekresťanských

vierovyznaní. Tu prevládali predovšetkým príslušníci islamu (80 až 85%), ale aj židia, budhisti a stúpenci ázijských a afrických náboženstiev.

Výsledky sú zhrnuté do priloženej tabuľky.

FRANTIŠEK VNUK

Krajina	Veriaci kresť.	Nepraktiz. kresťania	Ateisti, bez vyznania	Iní
Belgicko	10	46	38	7
Dánsko	10	55	30	5
Fínsko	68	22	1	
Francúzsko	18	46	28	8
Holandsko	14	38	43	6
Írsko	34	46	5	
Nemecko	22	49	24	5
Nórsko	14	38	6	
Portugalsko	35	48	15	2
Rakúsko	28	52	16	4
Španielsko	21	44	30	4
Švédsko	9	43	42	6

Buckfast Abbey je benediktínske opátstvo v juhozápadnom kúte Anglicka (County Devon). Bolo založené v roku 1018 a päť storočí bolo v svojom okolí strediskom náboženského, kultúrneho a evanjelizačného pôsobenia. Potom nastalo panovanie kráľa Henricha VIII. (1509 – 1547), ktorý zanevrel na Katolícku cirkev, lebo mu nedovolila rozviesť sa so zákonitou manželkou a oženiť sa so svojou milenkou. Došlo k odluke od Ríma, kráľ sa vyhlásil za hlavu odlúčenej cirkvi, ktorá sa stala známu ako “anglikánska cirkev” (Church of England). Hierarchia, kňazstvo, rehoľníctvo a veriaci ľud boli vyzvaní prisahať vernosť novej cirkvi a jej novej hlave, t. j. kráľovi Henrichovi VIII. Cirkev verná Rímu a všetko čo s tým súviselo, boli vystavení prenasledovaniu. Všetky kláštory boli rozpustené a ich majetok sa stal vlastníctvom “kráľovskej komuny”. V procese tejto anglikánskej reformácie v roku 1539 zaniklo aj opátstvo v Buckfaste. Cennosti boli prenesené do kráľovskej pokladnice v Londýne, pozemky pridelené kráľovým obľúbencom a budova sa stala korisťou okolitého ľudu. Najprv z nej strhli strechu, lebo tá bola z medi a med’ bola vtedy vzácnym kovom. Menšie budovy okolo boli rozbúrané na stavebný materiál, ktorý bol potom rozpredaný, alebo rozkradnutý, takže z impozantného kláštora zostali iba fragment holých múrov.

Pozemky, na ktorých sa opustené ruiny nachádzali, boli v roku 1882 na predaj. Kúpili ich francúzski benediktíni, ktorí potom na pôde starobylého kláštora vybudovali nový kláštor a kláštorne budovy. Tu od začiatku 20. storočia pôsobia anglickí

benediktíni a pokračujú v misionárskej činnosti svojich predchodcov. Pravda, prispôsobenej dnešným okolnostiam a duchu súčasnej doby.

V dňoch 22.-24.mája benediktíni opátstva Buckfast si pripomínali tisícročie od založenia kláštora. Slávnostný hosťom osláv bol emeritný kardinál Francis Arinze, blízky spolupracovník pápežov sv. Jána Pavla II.a Benedikta XVI. a niekdajší prefekt Kongregácie pre liturgiu a sviatosti.

FRANTIŠEK VNUK

Kardinálove „slová na čas“

Jeho prítomnosť využila redakcia katolíckej tlačovej organizácie Catholic News Service (CNS), aby mu položila otázky ohľadne dvoch páľčivých problémov, s ktorými súčasná Cirkev zápasí.

Prvým problémom je výklad nejasností v apoštolskej exhortácii Amoris Laetitia ohľadne prístupu k Eucharistii rozvedených a znovu zosobášených osôb. Rozdielna interpretácia určitých častí tohto dokumentu vedie k polarizácii názorov, ktoré v extrémnych prípadoch spôsobujú, že postoj a konanie, ktoré sú v jednej diecéze alebo cirkevnej provincii dovoľené, sú v inej diecéze pod ťarchou hriechu zakázané. Takýto stav ohrozuje jednotu Cirkvi. Viacerá jednotlivci a skupiny sa obrátili na najvyššiu autoritu vo Vatikáne a žiadali jednoznačné vyjadrenie, ale zatiaľ ich žiadosti ostávajú dosiaľ bez odpovede. Keď sa však redaktor agentúry CNS

pýtal na mienku kardinála Arinzeho, ten hneď bez váhania dal priamu a zrozumiteľnú odpoveď:

„Ak je osoba rozvedená a potom znovu zosobášená bez toho, že by prvé manželstvo bolo anulované, také spoluzitie predstavuje cudzoložstvo. Autormi tohto učenia nie sme my, takto to učil sám Kristus. Odvolávať sa pri tom na milosrdenstvo je asi toľko, ako by sme chceli povedať, že vieme byť milosrdnejší ako On. Ak

niekto z nás tvrdí, že má od Krista povolenie zmeniť jednu z najdôležitejších zásad Evanjelia, chceli by sme vidieť potvrdenie – aj s podpisom. Je samozrejmé, že niečo takéto je nemožné. Aj vtedy, keby sa všetci biskupi uzniesli, že sa to smie. Toto je veľmi vážna vec, pretože sa dotýka nášho učenia o najsvätejšej Eucharistii, ako aj učenia o nerozlučnosti sviatostného manželstva. Keď dvaja kresťania žili spolu v manželskom zväzku, nijaká ľudská moc ich nemôže rozdvojiť. Je to veľmi vážna vec.”

Druhou aktuálnou otázkou dňa bola účasť protestantov (a iných nekatolíckych kresťanov) na katolíckej Eucharistii. Viacerí nemeckí biskupi sa usilovali presadiť takúto účasť ako ústretový krok ekumenického spoločenstva. Biskupská konferencia Nemecka bola v svojom postoji k tejto otázke rozdelená, a preto v apríli tohto

roka kardinál Rainer M. Woelki a šesť ďalších nemeckých biskupov sa obrátili na Sv. Stolicu so žiadosťou, aby autoritatívne rozhodla, či je tento postup správny, alebo nie. Išlo o veľmi dôležité a s napätím očakávané rozhodnutie. Kardinál Arinze aj tu veľmi jasne dal najavo svoje stanovisko. Povedal:

“Aj keď moje vzťahy voči odlúčeným kresťanským bratom sú tie najsrdečnejšie a želám im všetko

dobré, je dôležité, aby sme sa navzájom zhodli v tom, že najsvätejšia Eucharistia je naše najintímnejšie vlastníctvo, o ktoré sa nemôžeme podeliť so svojimi priateľmi. To nie je ako kanvica čaju, alebo fľaša piva. O to sa môžeme priateľsky podeliť. To neznamená, že by sme boli voči našim priateľom zaujatí, alebo skúpi. Naopak, po omši môžeme si spolu posediť, spolu vypiť šálku čaju a nejaký zákusok, alebo pohár piva. To je v poriadku.

Ale omša a Eucharistia je niečo celkom iné. Je veľmi dôležité zohľadniť učenie Cirkvi. Eucharistické slávenie sv. omše nie je ekumenická bohoslužba. To nie je obyčajné stretnutie tých, čo veria v Krista a spolu odriekajú vhodné modlitby pri takejto príležitosti. Je to slávenie tajomstiev Krista, ktorý zomrel za nás na kríži a ktorý premenil chlieb na svoje telo

a víno na svoju krv a ktorý uložil apoštolom: toto robte na moju pamiatku. Eucharistické slávenie sv. omše je slávnosťou spoločenstva viery – spoločenstva, ktoré verí v Krista, ktoré sa pridrižava tej istej viery, tých istých sviatostí a tak vytvára cirkevnú jednotu so svojimi pastiermi, so svojim biskupom a s pápežom. V tejto jednote sa slávi najsvätejšia Eucharistia. Kto nie je členom takejto jednoty, do tohto spoločenstva vonkoncom nepatrí. Bratia protestanti, ktorí by chceli pristupovať k sv. prijímaniu v katolíckych kostoloch, by sa mali stať katolíkmi. Poďte, budete vítaní v radoch Katolíckej cirkvi a potom môžete pristupovať k sv. prijímaniu sedemkrát do týždňa. Inak nie.”

Dnes už vieme, ako vyriešila túto otázku Sv. Stolica. V prvých dňoch júna sa objavil v tlači list arcibiskupa Luisa Ladariu, prefekta Kongregácie pre náuku viery, v ktorom sa hovorí, že Sv. Stolica sa rozhodla odmietnuť návrh niekoľkých nemeckých biskupov, aby protestantský manžel alebo manželka v zmiešanom manželstve mohli pristupovať k sv. prijímaniu v katolíckom kostole. Dokument, ktorý poskytne podrobné zdôvodnenie tohto rozhodnutia, bude uverejnený neskoršie.

Roma locuta – causa finita est (Rím prehovoril, vec je ukončená) – zopakoval by s uznaním svoj výrok sv. Augustín.

To je klasický príklad tradičného konania najvyššej cirkevnej inštitúcie. Bolo by vítané, keby sa tento princíp uplatnil aj pri vyjasnení sporných častí apoštolskej exhortácie Amoris Laetitia.

FRANTIŠEK VNUK

Rozptýl názorov k tejto téme je dôvod, prečo aj zodpovední neraz ostávajú pri metaforic-kých vyjadreniach. Pokojne môžeme pridať k tejto lyrike poetický názov európska rodina národov, štátov.

Môžeme sa opýtať, dá sa reformovať chápanie jednoty v EÚ? Chápanie jednoty v rodine je založené na tom, aby každý člen mohol žiť svoju vlastnú osobitosť. Stálosť rodinného života nevylučuje flexibilitu. Najmä v obdobiach, kedy členovia rodiny prechádzajú vekovými hranicami. Retrospektívne v rôznej miere prechádzajú svoju životnú biografiu, doterajšiu životnú cestu. Hľadajú plnšie významy na vyjadrenie toho, čo sa ukazuje ako dôležité. To prirodzene ovplyvňuje aj podobu rodinných vzťahov.

Pseudojednota, to je obraz rodiny, kde každý musí rovnako premýšľať, ba niekedy sa aj rovnako obliekať. Táto analógia je dobrá pre hľadanie metafory európskej spolupráce, ktorú poznávame ako EÚ. Vyvoláva však obraz Bruselu ako obraz autoritárskeho rodiča, ktorý ma problémy porozumieť nárokom pre svoj vnútorný rast, ale aj iných členov rodiny. A toto je o západných elitách. Uvedené môže byť súčasťou tej dramatickej dialektiky, ktorá napomáha porozumieť tomu, čo nie je a malo byť. Aj keď analektika znamená poznanie, že v rozdieloch sú vopred určené vzdialenosti, by bola lepšia.

Pôvodných sedem štátov európskeho spoločenstva, po druhej svetovej vojne, rešpektovalo pred politické sféry každého zúčastneného člena v jeho národnom charaktere. Čo v súčasnosti už neplatí. Išlo o hospodársku spoluprácu. Darilo sa im. A ostatné národy chceli byť s nimi. Uvažovali, v tomto spolku skončia naše biedy, alebo ak sa máme dobre, budeme sa mať ešte lepšie. To bol zlý pokus o nie náboženskú cestu polepšenia si.

Bez toho, aby sme si kládli otázku, či sme lepší, chceme sa mať lepšie.

Pôvodných sedem štátov európskeho hospodárskeho spoločenstva vychádzalo z kresťanstva, čo nebolo také ťažké po kataklizmách druhej svetovej vojny. Kresťanstvo bolo v kurze. Kresťanské demokracie boli verné svojmu poslaniu. Môžeme sa opýtať, aké kataklizmy musia prísť, aby kresťanstvo bolo opäť v kurze a kresťanské demokracie začali byť verné svojmu poslaniu?

Vtedajšie osobnosti EÚ ako Schuman, de Gaspari, Adenauer a ďalší považovali predpolitické sféry za dôležitejšie ako politiku. Dbali, aby politika bola v službách týchto predpolitických oblastí života. Toto prvé európske spoločenstvo bolo vnímané tými, ktorí boli mimo, ako miesto príjemnosti. Teda iným spôsobom, ako sa spoločenstvo prevažne vnímalo zvnútra. Aj dnes očakávanie uchádzačov o členstvo nesú znaky tejto ilúzie. Zakrývajú skutočný zmysel európskej spolupráce. Noví členovia postupne, ako sa zabúdalo na kataklizmy vojny, prispeli pre kvalifikovaniu EU na „áno“ všetkému príjemnému. Bez ohľadu na to, či je príjemné zmysluplné, ale aj príjemné a nezmysluplné. Vyšehradská štvorka chce korekciu toho. Toto je zásadne významné. Odmietá ilúziu pre „áno“ všetkému príjemnému a že mierou toho má byť miera rodovej ideológie a multikulturalizmu. Odmietá kráľa Dávida v jeho omyle. A nakoniec štyridsaťpäť rokov

skúsenosti s ateizmom v totalite vzkriesili obsahy kresťanstva v predpolitických sférach života. Tie zaraďuje kráľa Dávida do Starého zákona, kam patrí. EÚ potrebuje reformu očakávaní na seba samu. Tak ako zmenil očakávanie na seba samého kráľ Dávid po tom, čo ho Hospodin potrestal.

Dostane sa re-representantom EÚ tej šance obrátenia?

A toto je aj o mentalite jednotlivých častí Európy. Čo si môžu navzájom ponúknuť? Otázka sa týka minimálne západnej, strednej a východnej Európy. Ľud politikov redukuje človeka na platcu daní. Honbu za kariérou. Na snahu vlastniť čo najviac časnosti. Až k vytlačeniu večnosti. Ľud Boží cíti povolanie tvoriť, ako tvoril Stvoriteľ. Prototypom takejto tvorby je misia sv. Cyrila a Metoda. Spája sa s históriou

tovaní „veda tak hovorí“. To je vedecký fakt. Ale teória jeho aplikácie sa koncentrovala na to, ako zvýšiť to „mať“. Nestarala sa, čo bude s tým „byť“. V tomto sa depersonalizoval a je v kríze.

Uvedené má hlbšie korene v preferovaní užitočnosti, praktizme, redukovaní človeka na tie mentálne procesy, ktoré mohli priviesť viac materiálnej užitočnosti. Moci nad vonkajším svetom, kontrolu sveta.

Francúzky filozof idey Mannent kritizuje tento stav vecí na Západe. Konštatuje, že človek oddelil svoju časnosť od večnosti. Takého človeka nazval človekom historickým. Spája ho s modernou dobou. Začala v časoch Montesquia objavom vzťahu činnosti a využívania skúsenosti. Predovšetkým s vonkajším svetom. Predstavivosť ako psychický proces sa javil týmto ľudom ako centrálny proces.

Čo znamená, že EÚ potrebuje zásadnú reformu?

Slovákov a Moravanov. Iste aj širšieho stredoeurópskeho a európskeho prostredia. Sú spolupatrnými Európy. S ich pôsobením je spojený proces nazvaný už v sedemdesiatich rokoch minulého storočia, mentalizácia. Znamená skutočnosť, že pôsobením kresťanských ideí tejto misie sa menil mentálny obsah slov. Menil sa obsah slov manželstvo, rodina, človek, národ, muž, žena, deti, spoločenské roly, dobro, zlo, krása, časnosť, sila, moc, večnosť, chápanie úlohy rozumu, učenia, ako to nachádzame napríklad v Proglase. Tvorili sa nové idey a skúšali sa vyjadriť tými a inými slovami.

Na počiatku bolo Slovo, až potom čin. V západnom svete je na začiatku čin. Neraz dnešný človek najprv koná a až potom hľadá spôsoby, ako ospravedlniť svoje konanie. Chce prispôsobiť si vedu. Potom argumentuje „veda tak hovorí“. Je z toho dosť veľký chaos. Mentálne sebauvedomenie, kde na počiatku je Slovo, sa opiera o argument „svedomie takto hovorí“. Neodmietal sa „poznatok“, veď v Proglase je výzva na opieranie sa o rozum. Ale poznatok skúmaný nielen z vôle človeka, ale aj so záujmom o Vyššiu vôľu.

A tento zápas je tu aj v súčasnosti. Nechce rodová ideológia zmeniť obsah týchto slov? Neignoruje Vyššiu vôľu?

Ako by sa mal volať názorový prúd, ktorý chce byť verný tradícii hľadania tej idey Slova, ktoré bolo na Počiatku, ak nie konzervativizmus? Ale úlohy tohto stredoeurópskeho konzervativizmu sú iné ako má ten západoeurópsky. Stredoeurópsky kladie dôraz na inštitúty ako manželstvo, rodina, človek, národ a ďalšie predpolitické oblasti života. Menej si všima tie inštitúcie, ktoré sú organizačným stránkam sociálneho života spoločnosti. Západný konzervativizmus zase jednostranne zdôrazňuje inštitúcie, ktoré nahliadajú na spoločnosť zvonku, iba inštrumentálne. Kladie dôraz na inštitúcie ako nástroje riadenia spoločnosti. Ako umocnenie kontroly toho, čo je mimo mňa. Mentálne sebavedomie je postavené na konšta-

ných elit. Bude vedieť Stredná Európa tvoriť nový ideál? Alebo bude opakovať konflikty z histórie?

V súčasnosti prebieha zápas o predpolitické sféry. O dominanciu politiky nad nimi. Tak to bolo vždy pri bludnom uvažovaní. Okolo triedneho boja. Akoby agresia bola jediným hnacím motorom v dejinách.

V súčasnosti zase je konkurencia ako tlak zvonku na agresiu vo vnútri, ako príležitosť prežiť. Je to obraz neoliberalizmu, jeho bezmocnosti pred vlastnými excesmi. Neochota ľudskej povahy zapojiť potrebné vyvažujúce, hoci aj sebareštrikčné postoje. Povedať povestné „nie“, keď treba. Oberajúc človeka o motiváciu na zmysel života, ako na to poukazuje logoterapia V. E. Frankla. Dôležitý psychologický smer, ktorý zásadne koriguje chybnú predstavu, že človek nič nesmie potláčať. Pamätám si čas, kedy

ideály. Nie iba reálne ako opätovné vtesnanie človeka do rámca prírody, zbožšťovanie tohto človeka na obraz prírody. Tá sa tiež zbožšťí. Tento človek nevie v inom človeku rozpoznať obraz Boží, uvádza Berďajev. A tak hodnoty prestávajú platiť a chrániť. Preto čím viac sa hovorí o tomto humanizme, tým viac je v spoločnosti negatívnych javov.

V dvadsiatych rokoch XX. storočia vtedajší leninský Sovietsky zväz vyhostil viac ako sto ruských vedcov, filozofov. Boli natoľko známi vo svete, že ich likvidácia by bola odkryla tvár komunizmu. Časť z nich, ktorá žila v exile I. Č-SR, napísala publikáciu „Súčasná ruská filozofia“ v roku 1929. Poukazujú na to, čo je to „vtesnanie“ človeka do prírodnej, materialisticky chápanej prirodzenosti. Ľudia stratili svoju osobnú hodnotu. Ale stalo by sa to, ak by sa utvorilo plné kresťanské vedomie? Pýta sa filozof B. Jakovenko, jeden z nich. Odkryla by sa kristologická povaha ľudskeho vedomia. Ale že sa to nestalo, prichádzali obrazy človeka, ktoré ho robili iba vecou medzi inými vecami. Táto zlá skúsenosť vytvorila humanizmus. Zakrytie kresťanskej pravdy o človeku, jej nejasné vyjadrenie, spôsobilo tento stav zlých podmienok v človeku a pre človeka. Takto sa vyvinul iba na človeka zameraný humanizmus. Dnes ako variant kresťanstva.

Do tejto pasce sa chytil Západ. Takéto chápanie seba samého potrebuje reformu. Čím viac iba tohto „humanizmu“, tým viac problémov okolo človeka. Zlyhávajú človeka a následne vytváranie politického systému, ktorý cieľavedome chce obsadiť životne dôležité predpolitické sféry ako rodina, manželstvo, náboženstvo, kultúra, vzdelávanie, práca, spôsob života. Potom nastúpi namiesto výchovy diktatúra, ako môžeme pozorovať. Preto treba podporovať snahu o obnovu predpolitických sfér, aj konzervatívnou politikou, so zmyslom pre ich autonómiu v kresťanskom duchu a pre ich nezastupiteľné miesto pre zdravý vývoj človeka a spoločnosti.

STANISLAV HVOZDÍK

(Pokračovanie z 1. strany)

Sloboda je tak pre nás možnosť, ale aj určitá prekážka, s ktorou sa musíme vyrovnávať. Vzhľadom na túto dimenziu radikálnej reality nášho bytia život je stálou križovatkou ciest a rozhodnutí, ustavičným vyjednávaním, konštantnou dilemou, životom máútím a udivujúcim. Jednotaj sa musíme rozhodovať, či to budeme práve my, kto v nasledujúcej chvíli či niekedy neskôr bude konať tak alebo onak. Každý z nás v autentickom živote zvažuje okolnosti a rozhoduje o svojom konaní, teda o svojom bytí. Preto je život každého z nás neprenosný. Nikto nemôže zaujať moje miesto a prevziať moju úlohu, keď ide o rozhodovanie o tom, čo mám robiť. V tejto rovine života kľíči aj nevyhnutnosť prijať s ním spojené utrpenie.

Moje rozhodovanie určuje alternatíva medzi progresom a regresom, medzi návratom k infrahumánnej existencii a úsilím o autentickú ľudskú existenciu. Regres či návrat do prekonaných štádií spôsobuje bolesť a utrpenie, niekedy aj smrť či šialenstvo. Ale aj každý krok vpred, „do neznáma“, znamená otras a pri naša utrpenie. Moje životné usilovanie sa nachádza medzi týmito dvoma pólmi a stáva sa tak nevyhnutnou a konštantnou zodpovednosťou voči mne, voči problému ľudskej existencie, a teda voči každému. Číže možno povedať, že život je vždy osobný, situačný, neprenosný a zodpovedný.

ZÁKLADNÉ VZŤAHY ĽUDSKEJ EXISTENCIE.

Ak máme dospieť k celostnejšiemu uchopeniu mnohorozmernosti nášho života, pokúsme sa načrtnúť určité podstatné činnosti, ktorých interakcie tvoria spoločný základ jeho rozličných modov. Podľa Ericha Fromma naše životné metamorfózy, celé naše rozhodovanie a meditovanie je v podstate hľadaním odpovede na problém existencie, na otázku jej zmyslu. Ak chceme pociťovať náš život ako úplný, naša existencia musí disponovať kvalitami, ktoré nám pomáhajú prekonávať osamelosť a bezmocnosť, situáciu výtvaru vrhnutého do sveta, teda kvalitami, vďaka ktorým vieme, kto sme a kde sme.

Každý musí žiť svoj vlastný život. Nikto nemôže rozhodovať za mňa, cítiť za mňa. Všetko to musím robiť ja sám. Ľudský život je esenciálne samota, čo však neznamená, že okrem neho už nič neexistuje. Práve naopak. Ľudský život nie je nič iné ako univerzum obsahujúce nekonečno vecí a udalostí. No človek je medzi nimi, v radikálnosti svojej reality, sám, sám spolu s nimi, s druhými, s inými a s Iným. A pretože medzi týmito vecami sveta sú aj ľudské bytosti, je sám aj s inými ľuďmi. Samota je prítomná, keď som opustený a chýbajú mi iní ľudia, keď som bez iných ľudí. S pochopením nášho života dospievame aj k pravde života v samote. Z tohto základu samoty vyrastáme s nemenej radikálnou potrebou vzťahu, s túžbou po bližných a po priateľstve, po láske, ktorá je hlbokým vzťahom k inému človeku, vzťahom, v ktorom sa náš život stáva sútokom dvoch milujúcich sa riek.

To nás privádza k transcencii a identite. Transcendencia ako konštitutívna existenciálna potreba je potrebou presiahnuť situáciu človeka

ako číreho výtvaru. Ako výtvar je človek vrhnutý do sveta bez vlastného súhlasu, vedomia a vôle, čím sa jeho stav nelíši od stavu kameňa, krika či zvieraťa. Avšak svojou predstavivosťou, rozumom a vôľou túto pasivitu prekonáva a stáva sa tvorcom: tvorí predstavy, veci, myšlienky, umenie, štát, náboženstvo aj lásku. Transcendencia ako vzťah k svetu je bázou všetkých vzťahov človeka k bytiu. Nie je to niektorý z jeho aktov, ale fundamentálna kvalita ľudskej existencie, ktorá zkladá možnosť týchto aktov. Rodí sa v okamihu, keď si človek uvedomuje seba ako seba si vedomú osobu v prítomnosti iných takýchto osôb.

Človek musí o svojom živote neustále rozhodovať, musí voliť medzi rôznymi možnosťami, vecami, hodnotami a vzťahmi. Preto sa potrebuje stať subjektom svojich činov a rozhodnutí, musí si uvedomovať svoju osobitosť i osobitosť iných. Potreba identity podobne ako potreba vzťahu a transcendencie je základnou existenciálnou potrebou a jej neuspokojenie spôsobuje patologické stavy.

Kríza identity na počiatku modernej doby priniesla naliehavú otázku „Kto som?“ v súvislosti s ktorou René Descartes v Meditáciách o prvej filozofii, po všetkých pochybnostiach o pravdivosti svojho myslenia a obsahu svojho vedomia, zisťuje: „Myslenie je to jediné, čo mi nemožno uprieť. Ja som, ja existujem; to je isté. Ale ako dlho? Zrejme tak dlho, ako myslím; pretože by sa mohlo náhodou stať, že by som načisto prestal byť, keby som celkom prestal myslieť. ...Som teda presne iba mysliača vec, t. j. myseľ, čiže duch, intelekt, rozum...“ (R. Descartes, Meditácie o prvej filozofii). Descartova odpoveď maximálne akcentovala skúsenosť človeka ako ja, redukovala ho na ducha, intelekt, na subjekt myslenia. Zbavila ho srdca, duševných hĺbok, čím predznamenala dominanciu racionalizmu a zároveň funkcionalizmu a utilitarizmu, charakteristickú pre takmer celý novovek a súčasnosť. Ostatným duševným dimenziám ako emocionálna a intuícia, v ktorých človek takisto prežíva svoju existenciu, ostalo len inferiorne postavenie.

Identifikácia nie je len vecou ducha a myslenia. Potreba identity pramení v celostnom jadre osobnosti a je zdrojom rozmanitých a veľmi intenzívnych snáh. V dejinách (aj v živote okolo nás) možno nájsť veľa príkladov, keď sa ľudia vzdávali svojich názorov, keď riskovali svoje životy a zriekali sa lásky a priateľstva, aby zachovali jednotu so skupinou, a tak dospeli k identite – hoci iluzórnej.

Identita nie je čistá vnútorná kvalita jednotlivca, realizácia akéhosi skrytého ja. Identita spočíva skôr v interiorizácii skúsenosti a pochopení vecí, predpokladajúcej otvorenosť človeka voči okolitému svetu. Na to, aby sme mohli vôbec byť, potrebujeme naliehavo vedieť, kto sme, a práve tak, kde sme. Potreba orientácie sa vždy spája so všetkými našimi činnosťami. V životných

situáciách sme konfrontovaní s javmi a udalosťami, ktoré majú pre nás nejaký význam a dajú sa zaradiť do kontextu, ktorý nám umožňuje ineligibilne ich uchopiť. Ak svet a udalosti v ňom majú zrozumiteľnú štruktúru, dokážeme si vytvoriť ich obraz, ktorý nám slúži nielen ako praktická pomôcka v každodennom živote, ale poskytuje nám aj určitú duševnú istotu. Na to poukazuje, hoci v súvislosti s fyzickou orientáciou, aj Kevin Lynch v knihe Obraz mesta.

„Dobrý obraz prostredia dáva človeku dôležitý pocit emocionálnej istoty. Človek si môže medzi sebou a vonkajším svetom vytvoriť harmonický vzťah, čo je opak strachu, ktorý prichádza s dezorientáciou.“ (K. Lynch, Obraz mesta)

Na potrebu orientácie zvykneme odpovedať dvoma spôsobmi. Prvý: keďže je lepšie mať nejaký orientačný rámec, ako nemať nijaký, vytvárame si ako orientačné systémy aj nepravdivé obrazy o svojej situácii. Druhým spôsobom je uspokojenie tejto potreby v súlade s našimi možnosťami uchopiť svet objektívne a pravdivo. Človek si vytvára formálne i obsahovo rozmanité orientačné systémy, napríklad systémy mýtov, filozofické koncepcie a náboženstvá, ktoré uspokojujú jeho potrebu orientačného myšlienkového rámca a pomáhajú mu tak urobiť si jasný obraz o svojej situácii vo svete.

V uspokojovaní potrieb identifikácie a orientácie sa konštituuje všeobecná štruktúra nášho prebývania vo svete. Predpokladom oboch týchto vzťahov je transcendencia, ktorá – ako vzťah k svetu – je bázou všetkých vzťahov človeka k bytiu. Nie je to jeden z vedomých aktov človeka, ale základná kvalita ľudskej existencie, ktorá tieto akty umožňuje.

Možno však hovoriť ešte o druhej „rovine“ transcendencie, a to v prípade harmonicky saturovaných potrieb identifikácie a orientácie. Tu je transcendencia opäť vertikálnou dimenziou, silou, ktorá otvára fyzickú situáciu pre vzájomnú komunikatívnu interakciu. Teda duchovná alebo kultúrna transcendencia, ktorou vyrastáme nad číru fyzickú závislosť alebo prirodzenú osobnú závislosť. Sprevdáza ju údiv, zážitok krásy, radosť a účastnej prítomnosti vo svete a účasti na Inom, na Bytí. V tejto „sile“ sa identifikácia a orientácia stretávajú a nadobúdajú svoj životný zmysel, získavajú nový význam pre toho, kto býva. V transcencii ľudská existencia uchopuje a transformuje faktickú situáciu a ustanovuje tak význam pravdivého prebývania človeka na svete.

Niektoré črty duchovnej situácie našej doby. Potreby vzťahu, transcendencie, identity a orientácie nie sú samostatné prvky našej existencie. Sú navzájom neodlúčiteľné a všetky treba uspokojovať, v ideálnom prípade harmonicky. V realite je však u jednotlivcov i spoločností niektorá z týchto potrieb inferiorna, kým iná zasa dokonalejšie naplnená. Ak je niektorá zo základných existenciálnych potrieb sústavnejšie neuspokojovaná, môžu nastať patologické

zmeny. Existenciálne potreby sa uspokojujú produktívne alebo neproduktívne. Spôsob ich naplnenia je zároveň kritériom mentálneho a sociálneho zdravia.

Človek si teda pôvodne vytvára celé systémy kultúry nielen pre potešenie a zábavu, ale najmä preto, aby ľudsky zmysluplne uspokojil svoje základné existenciálne potreby, aby našiel (tvoril) sám seba a aby našiel (tvoril) cestu k bližným uprostred rozmanitosti vecí, javov a udalostí sveta, v ktorom žije.

Pri načrte našej duchovnej situácie by sme mali vychádzať zo spoločnosti, akým dnes vnímame, nazeráme a uchopujeme skutočnosť. Korene tohto spôsobu prerastajú s počiatkami západnej kultúrnej tradície. V jej komplexnosti a historikom kontinuu sa ako dominujúca uplatňuje racionalita (v dôsledku ktorej sa súcno stáva kvantifikovateľným a technicky ovládateľným), s ňou súvisiaca subjektivita ľudskej existencie (chápanie človeka ako individuality) a fakticitatoho sveta, v ktorom sa človek realizuje a ktorým sa uisťuje o svojom živote.

Úplný vonkajší účinok týchto troch princípov sa prejavil v 19. storočí. Práve od tohto storočia sa človek čoraz viac ocitá v zovretí strachu a cíti sa ohrozený. Najvýznamnejší myslitelia 19. storočia, najmä Sören Kierkegaard, Karl Marx a Friedrich Nietzsche, zvestujú ničotu a nihilizmus, ktorý „stojí pred dverami“, aj keď často utajene a s maskou na tvári, už od pôvodného novovekého „vrhnutia“ človeka do subjektivity, do ego cogitou René Descarta. Po dvoch svetových vojnách sa dvere týmto „hostom“ otvorili dokorán a v živote jednotlivcov i spoločností nastal kritický zvrst, ktorý vyústil do „udomácnenia“ týchto „hostí“ v našom svete. Dnes je už veľmi ťažké rozlíšiť v tomto svete ničoty a nihilizmu, kto a čo nie je ničotou a nihilizmom.

Počiatky tejto krízy siahajú do veľkého 17. storočia, storočia Descarta a Pascala. Descartovo odhalenie mysliačeho ja znamenalo, že zo stredoveku sa vynára novodobá epocha. Ďalší podstatný aspekt duchovnej situácie moderného človeka opísal Blaise Pascal, keď reflektoval desivú osamelosť človeka vo večnom mlčaní nekonečných priestorov kopernikovského vesmíru. Človek je vydaný napospas svetu, ktorý sa oňho nestará, ktorému je ľahostajný. V tomto univerze zbavenom antickej a stredovekej hierarchie bytia, teda solídnej základne životných hodnôt, zostal človek vo svete bez akejkolvek opory, tvárou v tvár neistote, pohlcovaný strachom zo straty istoty. Pretože Pascalovo a Descartovo univerzum ešte stvoril Boh, môže sa osamelý človek obrátiť so svojou osamelosťou k Bohu ponorenému v mlčaní sfér. Počnúc Descartom a Pascalom však filozofi čoraz viac veria, že osudom človeka je intelektuálna činnosť. Človek je na svete, aby myslel, a tak sa obracia do svojho vnútra zredukovaného na intelekt. Doktrína, ktorá z tohto presvedčenia

vyrástla, izolovala myslenie od jeho prostredia a poslania v komplexe ľudských životných činností.

Racionalizmus, implicitne obsiahnutý v karteziánskom prístupe, sa od osvietenstva stal základom celej kultúry. Ľudský rozum sa stal dominantným alebo jediným nástrojom hľadania pravdy v zmysle „vedeckého“ štúdia predmetného sveta. Prostriedkom bol Kantov čistý rozum. Čo sa takto nedalo poznať, odmietlo sa ako ilúzia, povera a predsudok. Treba však pripomenúť, že každodenný život sa nezmenil totálne na racionalistický a jednorozmerne utilitárny. Napokon ešte stále je svetom kvalít, ku ktorému sa vzťahujeme skôr „poeticky“ ako „vedecky“. No čistý rozum sa považoval za „oficiálny“ prístup k svetu a prospechársky utilitarizmus sa v spoločenskom živote stal cnosťou.

Kultúra, osveta, osvietenstvo v rozmanitých prevrátených významoch týchto slov viedli k zbožšteniu rozumu. Intelekt a redukovaná kultúra zaplnili uvoľnené miesto po Bohu, od ktorého človek utiekol. Ľudský život mal slúžiť kultúre, pretože len to mu dáva hodnotnú podstatu. Pripasť medzi ja a svetom, vykopaná Descartom, napokon pohltila aj hodnotu ľudského života. Naša prostá existencia sama osebe sa stala úbohým a bezcenným vecou, bezduchým artefaktom. Takéto prevrátenie opravdivého vzťahu medzi životom a kultúrou, činom a myšlienkou vyústilo v 19. storočí do nadprodukcie ideí, kníh a umeleckých diel (často problematickej hodnoty), čo viedlo k inflácii v kultúre. Najväčšie nebezpečenstvo však nespočívalo vo fetišizme kultúry, ale v tom, že kultúra, návrat do seba, do samoty kontemplácie, ktorá sa mení na dialóg s transcendentnom a na úsilie zamerané proti skaze a zmaru sa považovali za ozdobu, za šperk, ktorý človek dáva svojmu životu zvonka, ako čosi, čo je mimo jeho hraníc. Akoby existoval ľudský život bez kultúry a myslenia, akoby bol možný čin bez myšlienky, akoby sa dalo žiť vo svete bez toho, aby sme sa navracali do privátnej sféry a do vlastného vnútra našich sŕdc a mysli.

Človek sa ocitol pred voľbou: Vytvárať, uchovávať, udržiavať a osvojovať si kultúru, alebo sa zaobísť bez nej? Zoči-voči tejto dileme sa západný človek už dve storočia pohybuje medzi dvoma krajnosťami. Sú obdobia, keď sa v tejto alternatíve kyvadlo doby vychýľuje na stranu rozumu, uzavretia sa do teoretického života, a sú obdobia úteku od seba, od ja, do opojného rozplynutia sa v nesmiernom vesmíre vecí, javov a udalostí. Po intelektualistickej úchylke, ktorá izoluje myšlienku od činu, nasleduje opačný extrém – voluntaristická úchylka, ktorá hádže myslenie cez palubu a zbožšťuje čistú akciu.

V oboch extrémoch tejto alternatívy človek stráca rovnováhu a ocitá sa sám vo svete bez Boha a opustenom aj ľuďmi ako bližnými.

(Pokračovanie na 10. strane)

STUPNE LIBERALIZMU

Nakoľko je liberalizmus systém doktrín, možno ho volať škola. Nakoľko je to organizácia špecialistov, určená na šírenie a propagáciu svojich doktrín, možno ho volať sekta. Nakoľko je to skupina ľudí, hľadajúcich politické presadenie svojich doktrín, možno ho volať strana. Ale nech ho už skúmame z ktoréhokoľvek uhla - jestvuje v rozličných stupňoch a odtieňoch - je to stále liberalizmus, pretože všetky jeho varianty sú spojené druhovou a logickou jednotou.

Jednota liberalizmu nie je pozitívna, ale negatívna. Nemá vlastnú jednotu sám zo seba, ale vďaka svojmu odporu k pravde, ktorá je podstatne len jedna, sa stáva liberalizmus jednotný. Rozličné stupne popierania pravdy konštituuju rozličné stupne liberalizmu a tak predstavujú mnohosť v negatívnej jednote popierania. Odmietanie pravdy je jeho jednotou a siaha skrze celú ríšu negativity a stupeň popierania pravdy závisí na stupni odmietanej pravdy. Keby ľudia boli absolútne logickí a sledovali závery, ktoré z ich premís plynú, dôsledne až do konca, stali by sa anjelmi alebo diablami, len na základe konsekvencií, plynúcich z dobrých alebo zlých prvých princípov, ktoré si osvojili. Ale ľudia vždy logickí nie sú a neraz neberú všetky dôsledky svojich premís. Tak vidíme dobro len spolu dobré a zlo tiež nevyzerá úplne zle. Preto nachádzame len niekoľko dôsledných liberálov. Len pár z nich ide až do konca. Títo sú pravými liberálmi, teda vernými žiakmi, partizánmi a vyznávačmi liberalizmu, nastúpení pod jeho zástavou, či ako škola, sekta alebo strana.

Sú liberáli, ktorí zastávajú svoje princípy, ale neprijímajú dôsledky, najmä tie najodpornejšie a najextrémnejšie. Napríklad, sú ľudia, ktorí veria, že Katolícka cirkev je najväčší nepriateľ moderného pokroku a veľká prekážka víťazstva liberálnych princípov. Prečo ju teda neprenasledovať a neskúsiť ju vyhladiť z povrchu zeme, ako to skúsil Nero a Domitían? Tak ďaleko nezájdu, hoci to je logický dôsledok ich predpokladov.

Alebo prečo, ak už nechcú rozpútať hrozné krviprelievania a vraždenie, nezatvorí naše katolícke školy, šíriteľky našej viery? Pripustiť existenciu týchto škôl znamená povoliť aktívne a rýchle šírenie katolíckej viery. Ak je katolicizmus zlo, ako tvrdia, nebolo by logické zasiahnuť ho v jeho jadre, vo výchove? Oni však tak ďaleko nejdu. A pritom je zrušenie katolíckych farských škôl ten najistejší spôsob ako podviazať vieru. (pozn. prekladateľa: Prvá verzia knihy vyšla v druhej polovici 19. storočia. Dnes už farské školy nejestvujú, resp. sa prakticky nelíšia od štátnych). Prečo teda nejaké ohľady, pri vykorisťovaní toho najväčšieho zla - podľa ich náhľadu - ktoré sužuje našu dobu a veľkej prekážky nástupu ľudských "slobôd"? Je to preto, že liberáli sú nekonzistentní a nechcú ísť do logických dôsledkov. Sú ale aj takí, ktorí logické vyústenie svojich postojov prijímajú, ale háklivo sa vzpierajú uznať princípy, z ktorých toto všetko pramení. Veria napríklad, v absolútnu sekularizáciu vzdelávania, ale odmietajú ateizmus, ktorý sekulárne vzdelávanie požaduje a ktorému takáto výchova dáva vzrast. Oslavujú výsledok, ale odmietajú príčinu.

Niektorí chcú zaviesť liberaliz-

mus iba do vzdelávania, iní aj do občianskeho poriadku a iní aj do politického života. Len tí najodvážnejší ho chcú aplikovať na všetko a pre všetkých. Zmiernenia a úpravy ich liberálneho kréda závisia od ich konkrétnych záujmov a od toho, ako sa obávajú jeho dôslednej aplikácie. Všeobecne sa verí, že ľudia myslia svojimi hlavami, ale ich inteligencia má dosť často viac dočinenia s ich srdcami, či dokonca žalúdkami. Liberalizmus je často meraný dávkou toho, po čom spotrebiteľ túži, tak ako opilec meria svoj život dávkami alkoholu. Takáto osoba, v porovnaní s jej pokročilým susedom (ktorý sa

DON FELIX SARDA Y SALVANY

Odkiaľ pochádza liberalizmus? (2)

javi ako brutálny demagóg), nie je vôbec liberálom. Jeho menej pokročilý sused je zasa v jeho očiach reakcionár, zamrznutý v stagnujúcej minulosti. Je to len otázka stupňa pádu na liberálnej škále, od malého omylu po smrteľnú priepasť ateizmu. Od pokrsteneho, či dokonca liberála v sutane, ktorý sa chváli svojou otvorenou myslou a toleranciou bludov, až po fanatického ateistu, ktorý verejne chrlí urážky na Boha, je to len otázka stupňa. Jeden stojí na vyššom stupienku ako druhý, ale všetci si nárokovujú rovnaké pomenovanie - liberál. Neraz i na seba pozerajú s averziou, ale odvolávajú sa na rovnaké meno, keď sa navzájom opisujú. Ich spoločným kritériom je "liberalnosť" a "nezávislosť myslenia". Stupeň aplikácie sa meria individuálnou dispozíciou a viacmenej závisí od množstva prvkov v ich ustrojení a bezprostrednom okolí. U jedného je to sebastrednosť, u iného je temperament, u tretieho vzdelanie a výchova - tie sú prekážkou rýchleho postupu na ceste k absolútnemu liberalizmu. Ľudské ohľady môžu zmierniť iného a poslúžia ako brzda. Rodina, škola či pracovné vzťahy zasa môžu spomaliť ďalšieho. Tisíc vecí môže pribrzdiť príráchly pád, a to nehovorím o diabolскеj vychytralosti, ktorá radí pomalý postup, ktorý by nevystrašil plachých. Tento posledný spôsob často používajú tí najpokročilejší liberáli, ktorí svoje plány skrývajú pod pláštikom otvorenej demagógie. Liberalizmus sa niekedy sa niekedy preplázi vďaka bezstarostnému životnému štýlu, nekonfliktnej povahe či jednoduchému charakteru, ktoré otvárajú dvere emocionálnym náklonnostiam a oslabujú podozrenie. Pod týmto pláštikom je jeho nátlaku veľmi ťažké odolať. Nejaví sa ako zodpovedný a vzbudzuje našu náklonnosť skôr, ako sa prebudí odpor. Odpustíme mu skôr ako ho obviníme.

Ale o to väčšie je nebezpečenstvo, ktoré s ním prichádza.

Také sú rôzne štýly liberalizmu, jeho masky sú rozmanité a má mnoho stupňov. A hoci zjav je pestrý, za všetkými je to isté zlo. Liberalizmus je len jeden a liberáli sú ako zlé víno. Líšia sa farbou a chuťou.

KATOLÍCKY LIBERALIZMUS A LIBERÁLNY KATOLICIZMUS

Mier je počas vojny nemiestny. V bitke nemôže byť nepriateľ zároveň priateľom. Tam, kde je tlak dvoch protichodných síl najväčší, tam nie je veľa miesta pre zmierenie. A predsa nachádzame túto absurditu a rozpor v ohavnom a odpornom pokuse zjednotiť liberalizmus a katolicizmus. Táto príšernosť sa volá liberálny katolík, alebo katolícky liberál. Zdá sa čudné, že dobromyseľní katolíci vzdávajú tomuto nezmyslu hold a živía márnú nádej na mier s večným nepriateľom. Táto smrteľná chyba má svoj pôvod v nezmyselnej a pre-

ignoruje ho, nejestvuje žiaden verejný záväzok, aby svetská moc chránila Cirkev pri výkone jej práv. Svetská moc sa ochotne stane prostriedkom prenasledovania a vládcovia nepriateľskí k Cirkvi, odmietajúci Boží zákon, budú, krytí autoritou zákona, vydávať nariadenia proti kresťanstvu. Toto nie je fantastická predstava, lebo Francúzsko a Taliansko už dnes [1886] na základe zvrchovanosti a nezávislosti verejného a spoločenského rozumu, vydávajú kruté zákony, ktoré podrobujú Cirkev v týchto krajinách znepokojujúcemu legislatívnemu útlaku.

A sám svätý otec, ktorému ateis-

tická vláda násilne odobrala jeho územie, je väzen za múrmi Vatikánu. [Ide o zrušenie pápežských štátov, ktorým pápeži ako svetskí panovníci vládli od roku 800 do 1878, kedy vzniklo moderné Taliansko. pozn.prekl.]

Dôsledky tohoto fatálneho rozlíšenia ale nekončia pri vláde a zákonodárnej moci, ktoré sa usilujú podrobiť Cirkev spoločenskej a občianskej perzekúcii. V novej dobe to ide stále ďalej a svoj zhubný vplyv to rozširuje aj na vzdelávanie, a výchovu mládeže si štát uzurpuje výlučne do svojej právomoci. Formuje svedomie mladých, nie podľa Božieho zákona, ktorý uznáva Božiu vôľu, ale podľa zámerného a plánovaného odmietania tohoto zákona. Sekulárne vzdelávanie ovládlo budúcnosť a pestuje ateizmus v srdciach budúcich generácií. Katolícky liberál, alebo liberálny katolík, ktorý pripustil toto fatálne rozdelenie medzi privátnym a verejným a tak otvoril bránu nepriateľom viery, pózuje ako intelektuál so zhovievavými a slobodnými názormi, v skutočnosti však svoj rozum ohlupuje tým, že sa hrubo prevínuje proti princípu sporu. Je aj zradca aj hlupák. Snažil sa vyhovieť nepriateľom viery a zradil tak svoju vieru. V predstave, že bráni práva rozumu, vydal rozum tým najpotupnejším spôsobom duchu odmietania, duchu nepravdy. Nemá dosť odvahy, aby zvládol výsmech svojho úskočného nepriateľa. Neznesie, aby ho volali netolerantným, neliberálnym, úzkoprsým, ultramontánnym, reakcionárom. Pod paľbou týchto prívlastkov sa zrúti a vzdá sa svojej viery a rozumu a vymení ich za trochu liberálnej kaše.

VNÚTORNÉ PRÍČINY LIBERÁLNEHO KATOLICIZMU

Nie je ťažké nájsť príčiny podivnosti zvanej liberálny katolicizmus. Príčinou je mylný koncept podstaty úkonu viery. Liberálny katolík nepovažuje za formálny motív úkonu viery autoritu neomylného Boha zjavujúceho nadprirodzenú pravdu, ale svoj vlastný rozum, ktorý ráci prijať ako pravdu len to, čo sa mu zdá byť racionálne, na základe svojho súkromného názoru a úsudku. Po-

drobí Božiu autoritu svojmu rozumu, nie svoj rozum Božej autorite. Prijíma zjavenie, nie na základe neomylného Zjavujúceho, ale pretože on je "neomylný" adresát zjavenia. Pravidlom viery je jeho súkromný úsudok. Verí v nezávislosť rozumu. Prijíma Magistérium Cirkvi, ale nie ako jediného oprávneného vykladača Božej pravdy. Necháva si v zálohe svoj súkromný úsudok, ktorým rozhoduje, čo je pravda. Skutočný zmysel zjavenej nauky mu nie je vždy istý a ľudský rozum preto musí do toho vstúpiť a napríklad vymedziť hranice cirkevnej neomylnosti ľudskou vedou. V takto určených hraniciach sú pre neho výroky Cirkvi neomylné, ale tieto hranice neurčuje Cirkev sama. Robí to veda. Cirkev je samozrejme neomylná, ale my určíme kedy a kde a čo bude hovoriť neomylné. To je hlúposť, ktorú liberálny katolík vytvoril tým, že postavil ako formálny motív viery ľudský rozum.

Liberálny katolík sa volá katolíkom, lebo pevne verí, že katolicizmus je pravé zjavenie Božieho Syna. Volá sa liberálnym, lebo verí, že nikto mu nemôže uložiť vieru, ktorá by nebola podľa jeho úsudku dostatočne rozumná. Čo mu nie je racionálne, to odmieta. Má slobodu odmietnuť alebo prijať intelektuálne to, čo chce. Čo sa mu javí dobré, to berie, ale nie je viazaný k ničomu. Tak nevedomky padol, ako ľahká korisť, do pasce nasrazenej diablom, pre pyšné duše. Nadradil naturalistickú zásadu slobodného skúmania nadprirodzenej viere. V dôsledku toho nie je kresťan, je pohan. Nemá nadprirodzenú vieru, ale len obyčajné ľudské presvedčenie. V zásade, že rozum jednotlivca je slobodný veriť alebo neveriť, sú liberálni katolíci zvedení k presvedčeniu, že nevieru je skôr cnosť ako hriech. Z neviery plynúca neistota poznania, dobrovoľná slepota srdca a následná slabosť vôle im úplne uniká. Na skeptický postoj hľadajú ako na legitiému podmienku intelektuálnej slobody, skeptik je pre nich pánom seba samého, svojej viery alebo popierania.

Desia sa akéhokoľvek nápravno-výchovného elementu v otázkach viery. Trest za blud a omyl otriasa ich jemnocitom a pohrdajú každou katolíckou legislatívou v tejto oblasti, ktorú radi nazývajú intoleranciou.

Syllabus Pia IX. je pre nich nočná mora a najhorší, panovačný krutý a tyranský dokument, ktorého cieľom je uraziť city protestantov a moderného sveta. Nesmie byť chápaný ako neomylná deklarácia, a ak, tak vo veľmi upravenom zmysle. Ultramontanizmus je pre nich násilnícky a extrémistický a svojou neliberálnosťou zaháňa tých správne naladených na perifériu.

Túto nevoľnosť z otvorenej deklarácie katolíckej nauky veľmi tesne nasleduje znechutenie, ktoré u nich vyvoláva akýkoľvek pokus vyvracať či odporovať presvedčeniu iných, bez ohľadu na to, ako strašne protirečia zjavenej pravde, lebo liberálni katolíci považujú za rovnako posvätné tie najpravdivejšie aj najbludnejšie presvedčenia, lebo sú rovnako založené na zásade intelektuálnej slobody. To všetko vyúsťuje do dogmy všeobecnej tolerancie. Rozdiely vo viere sú, ako súcitne argumentujú, dané len rozdielmi v povahe, vzdelaní, pôvode atď. Síce ich úplne neschvaľujeme, ale musíme sa s nimi zmieriť.

Ak je základné chápanie viery

naturalistické, potom vývoj a aplikácia tohto chápania, či na jednotlivca, či na spoločnosť, neobsahuje nič iné ako tento naturalizmus. Preto nemá liberálnokatolícke uznávanie Cirkvi žiaden nadprirodzený základ. Nepristupuje k Cirkvi ako nadprirodzenej spoločnosti, ktorej prvým a najvyšším cieľom je sláva Božia a spása duší. So sympatiami hľadá na jej spoločenskú a ľudskú stránku. Na jej obrovskú civilizujúcu a poľudšťujúcu moc, ktorou pozdvihla národy z barbarstva, ako strážkyňa starovekého umenia a vzdelania, ako hlásateľka poznania. Tým si získala jeho sympatie, uznanie a aplauz. Cirkev je pre neho na prvom mieste nie z božieho práva, ale z moci uznania, ktoré jej udelil jeho veľký intelekt. Na základe tohto falošného chápania sa dnes píše, s podivnou nekonzistenciou, mnohé apológie Cirkvi, ktoré ju neraz vychvaľujú ako nositeľku a strážkyňu civilizácie v minulosti, zatiaľ čo jej regresívne sklony v súčasnosti sú odmietané (ako by inštitúcia, ktorá Božím ustanovením má trvalú moc pokračovať, mohla oslabiť či dokonca zlyhať vo zverenej úlohe znovuzrodiť ľudstvo). Liberálni katolíci, zaslepení pozlátkou pokroku a fatamorgánou falošnej blaženosti v pustatine tohto života, hlásajú tieň a odvrhujú podstatu. Skutočný pokrok, ktorý možno dosiahnuť len skrze priblíženie sa Bohu, nemožno dosiahnuť inak, len skrze ustanovizeň, ktorú určil Boh, aby nás k nemu doviedla. To je len Cirkev Ježiša Krista, lebo Ona ním založená je ako On sám, cesta, pravda a život.

Zabúdajúc na božský a nadprirodzený charakter Cirkvi (a ak nie je božská a nadprirodzená, nie je nič), liberálni katolíci o nej píše a rozprávajú ako o ľudskej organizácii a zaslepení svojim bludným chápaním, akceptujú naturalistickú definíciu viery. Tak Cirkev vypitvávajú a robia z nej len obal toho, čo skutočne je.

Ani samotná zbožnosť neuniká pôsobeniu tohoto jedovatého naturalistického princípu. Mení sa v pietizmus - teda paródiu na skutočnú zbožnosť, čo možno bolestivo pozorovať v náboženskej praxi mnohých ľudí, ktorí hľadajú len sentimentálne emócie, ktorých zdrojom dokážu byť len oni sami. Preto sú zbožní sami sebou, uctievať svoje pocity a obetujú kadidlo modlám vytvoreným na svoj vlastný obraz. Toto je len spirituálny senzualizmus, nič viac. Preto dnes u toľkých duší pozorujeme degeneráciu kresťanského asketicizmu (ktorý slúži na očistenie srdca skrze obmedzenie žiadostivosti) a falšovanie kresťanského mysticismu, ktorý nie je ani pociť, ani vnútorná útecha, ani iný epikruejský odvar ľudského sentimentu, ale zjednotenie s Bohom skrze nadprirodzenú lásku k Bohu a absolútne podrobenie sa Jeho svätej vôli. A preto je katolíckosť toľkých ľudí dnes liberálnou katolíckosťou, alebo lepšie povedané, falošnou katolíctvou. Naozaj to nie je nič katolícke, ale len obyčajný naturalizmus, je to pohanstvo zahalené katolíckou formou a katolíckym jazykom.

TIENĽ A POLOTIEŇ

Ak sa pozrieme na dejiny v širšom rozsahu, od počiatku kresťanstva až podnes, tak rozličné herézy, ktoré v čase povstávali, sa zdajú byť zreteľne a jasne odlišné od prostredia ortodoxnej viery. Zdá sa, že by sme vedeli nakresliť jasnú hranicu okolo ich tábora a tak presne odlíšiť jedno vojsko od druhého, pravdu od bludu, svetlo od tmy. Ale to je omyl, to je ilúzia, ktorú ma na svedomí časový odstup. Tie rozdiely sa zdajú zreteľné, určité a jasné pretože z piedestálu dneška dokážeme tieto masové hnutia odlíšiť v širokej panoráme minulosti. Ale podrobné skúmanie, ktoré nás situuje do in-

telektuálneho kontaktu s danými epochami nám dá nahliadnúť, že nikdy v dejinách nejestvovali ostré geometricky narysované hranice medzi pravdou a bludom (nie preto, že by pravda v dejinách nebola jasne a rozlíšene Cirkvou formulovaná), pretože v ich prijímaní a verejnom vyznávaní minulými generáciami vždy vládla väčšia či menšia nepresnosť a voľnosť, ktorou ich uchopovali. Blud v spoločnosti je ako škvrna na vzácnom obraze. Je ľahké ju spozorovať, ale nie je ľahké presne určiť jej hranice. Tieto hranice sú nejasné ako súmrak, ktorý spája odchádzajúci deň a prichádzajúcu noc, alebo ako úsvit, ktorým blednú tieň a rodí sa svetlo. Tak aj hranice medzi pravdou a omylom v záležitostiach dnešných ľudí, sa strácajú v tienistom šere. Blud je temná noc. Jeho okraje sa vinú v obrovskom polotieni, ktorý, niekedy považovaný za samotný tieň je ešte zhasínajúce svetlo, či svetlo zastreté prvými tieňmi noci.

A tak je aj každý blud, ktorý kresťanská spoločnosť jasne pomenovala, obkľúčený oparom toho istého omylu, ale zriedeného, menej výrazného a zmiereného. Ariáni mali semiariánov, pelagiáni semipelagiánov, lutheráni jansenistov. Jansenizmus nebol nič iné, len umiernené luteránstvo. A dnes máme liberalizmus, ktorý má semiliberalizmus, teda liberálny katolicizmus. Sylabus to nazýva moderný liberalizmus, teda liberalizmus, ktorý nemá odvahu prijať svoje základné zásady a hrôzy vlastných logických dôsledkov. Je to liberalizmus tých, ktorí chcú stále vyzeráť ako katolíci, alebo veria, že sú katolíci. Liberalizmus je odporný súmrak pravdy, začína zatemnením ich rozumu, je to heréza, ktorá ich ešte kompletne neovládla. Musíme tiež povedať, že sú aj takí, ktorí sa z temnoty bludu vynárajú do úsvitu pravdy. Tí ešte

neprenikli úplne do krajiny pravdy a na ich úprimnosti a poctivosti záleží, či niekedy vstúpia do mesta svetla. Ak úprimne túžia poznať pravdu v jej plnosti a s čestným cieľom ju hľadajú, Božia milosť ich nesklame. Ale sú v nebezpečnej situácii. Diabol je najaktívnejší a najvynaliezavejší práve na hranici medzi svetlom a temnotou, usilovne nastavuje pasce tým, ktorí by do nich mohli upadnúť, nevynechá nič, čo by mu mohlo príviesť do otroctva veľké množstvo ľudí, ktorí by jeho pekelné úklady rozhodne odmietli, ak by ich dokázali rozoznať.

Jeho metóda na osoby nakazené liberalizmom je postaviť ich jednou nohou na územie pravdy a druhou do krajiny bludu. Tak sa stávajú obeť diablových úkladov a vlastnej hlúposti. Tak tí, ktorí ešte majú svedomie aspoň trochu citlivé, uniknú spásnym výčitkám. Tak sa zbabelci a kolisaví, ktorí tvoria veľkú časť liberálov, vyhnú odhaleniu a nemusia sa verejne prehlásiť za liberálov, ale urobia si priateľov v oboch táboroch (podľa toho, kde sa im to ako hodí). Tak si ľudia vedia dať predpísať utišujúci prostriedok na svoje chyby, svoje slabosti a prehmaty. Práve táto temnota, ktorá povstáva z nejasne vymedzených hraníc medzi pravdou a bludom v liberálovom rozume, ho robí ľahkou korisťou Satanovou. Jeho oslavovaná sila je zdrojom jeho slabosti. Pretože nemá solídne poznanie princípov pravdy a bludu, je tak ľahko oklamán vierou vo svoju intelektuálnu prevahu. Je v mentálnom opare, v hmle, ktorá pred ním ukrýva priepasť jeho pýchy a márnivosti, do ktorej ho Satan úskočne vedie.

DVA DRUHY LIBERALIZMU

Filozofia a teológia hovoria o dvoch druhoch ateizmu. O doktrinálnom, či špekulatívnom a o praktickom.

Prvý spočíva v otvorenom a pria-

mom popieraní Božej existencie. Druhý sa realizuje životom a konaním. Nepopiera otvorene Božiu existenciu, ale človek žije a koná, akoby Boh nejestvoval. Prví sú teoretickí alebo doktrinálni ateisti, druhí sú ateisti praktickí a je ich oveľa viac.

Tak je to aj s liberalizmom a liberálmi. Sú teoretickí a praktickí. Prví sú ideológovia tejto sekty - filozofi, profesori, novinári, polemici. Učia liberalizmus v knihách, prednáškach, článkoch, argumentom alebo autoritatívne, podľa racionalistického kritéria v priamej alebo skrytej opozícii k zásadám nadprirodzeného zjavenia Ježiša Krista.

Praktických liberálov je drvivá väčšina. Ako ovce slepo nasledujú svojich vodcov. Nevedia nič o princípoch a systémoch, ktoré prijímajú a nevímajú zvrátenosť svojich učiteľov. Inak by ich zavrhlí. Oklamani falošným nárekom alebo mantrou, poslušne pochodujú za svojimi falošnými vodcami. Sú však ramenom, ktoré koná, teoretici sú hlavou, ktorá prikazuje. Bez praktických liberálov by sa liberalizmus nikdy nevymanil z oblasti čistej špekulácie. Praktickí liberáli dali liberalizmu život a silu. Sú materia prima liberalizmu, ktorá prijíma formu, akokoľvek bláznivú či absurdnú, ktorú im predložia ich lídri.

Mnohí katolícki liberáli chodievajú na omše, spovede, robia si novény a pritom, keď prídu do styku so svetom, žijú ako praktickí liberáli. Ich heslo je "žiť s dobou". Cirkev chápu ako zastaralú, ako starú dámu, ktorú spútala banda reakcionárov, ultramontanistov. (koniec 19. st. pozn. prekl.) Veria ale, že sa Cirkev zmení, že prijme ducha pokroku, s ktorým kráčajú. Bárku sv. Petra stále zvierajú stredoveká škupina, ale oni veria, že majú liek. Slamka stredovekej filozofie a teológie sa zlomí, ak sa zavedie moderný duch do cirkevných škôl (mali pravdu, ako sa ukázalo po koncile. pozn. prekl.).

Potom sa nová teológia rozvinie viac podľa požiadavky doby, viac v harmónii s moderným duchom, ktorý tak mocne volá po "intelektuálnom oslobodení" (čo sa po koncile aj stalo. pozn. prekl.). Veria však, že to všetko je dobré. Je tým ich zodpovednosť pred Bohom menšia? Istotne nie. Hrešia priamo na svetle viery. Sú ešte menej ospravedlniteľní ako liberáli, ktorí nikdy svetlo Cirkvi nevideli. Skrátka, katolícki liberáli hrešia s otvorenými očami.

Nesmieme zabudnúť, že medzi liberálmi sú aj takí, ktorí sa úspešne vyhýbajú každému priamemu vyjadreniu a prezentácii liberálnych teórií, ale napriek tomu nepriamo a vytrvalo, denne pracujú slovom a písmom podľa liberálnej metódy, odporúčajú liberálne knihy a ľudí, všetko merajú liberálnymi meradlami a pri každej príležitosti prezentujú intenzívnu nenávisť ku všetkému, čo by mohlo zdiskreditovať či oslabiť ich milovaný liberalizmus. Takto postupujú opatrní autori, ktorých je potom ťažko obviňovať z flagrantej obhajoby hocičoho, otvorene liberálneho, ktorí ale vo všetkom, čo hovoria a robia, vytrvalo propagujú tento zákerný blud. Tí sú zo všetkých liberálnych hadov najjedovatejší.

(Pokračovanie)

Prevzaté
z internetovej stránky
Dielňa svätého Jozefa

Kresba: Andrej Mišanek

Na Turičnú nedeľu, dňa 5. júna 1938, sa konala v Bratislave mohutná manifestácia za autonómiu. Za prítomnosti delegátov Slovenskej ligy v Amerike, množstva domácich a zahraničných hostí, pozorovateľov i novinárov a najväčšieho zástupu ľudu, aký sa dovtedy na Slovensku zhromaždil, slabnúci 74-ročný A. Hlinka zopakoval ľudácky program autonómie Slovenska. Odvolávajú sa na Pittsburskú dohodu, ktorej originál vodca americkej delegácie Dr. Peter P. Hletko rozvinul pred očami zástupu, žiadal jej zakotvenie do ústavy Česko-Slovenskej republiky. To bolo posledné verejné vystúpenie A. Hlinku.

Ide o veľavýznamný medzník v dejinách nášho národa. A nič tak presvedčivo nesvedčí o našej nevďačnosti a žalostnej súčasnej politickej klíme, ako skutočnosť, že len malá hrstka nadšencov a idealistov sa zišla popoludní 5. júna 2018 pri pamätníku Andreja Hlinku v Ružinove, aby si s pietou pripomenula túto historickú udalosť. Je preto priam žiaduce zrekapitulovať históriu oných pohnutých dní a pripomenúť ich dôležitosť a význam.

Od r. 1936 začína pražský centralizmus prehrávať propagandistickú borbu na západe. V západnej tlači sa objavujú dokumentárne podložené články a očité svedectvá naslovovzatých odborníkov, ktorí hovoria verejne to, čo sa v informovaných politických a akademických kruhoch už dávno vedelo, totiž, že Česko-Slovensko nie je „jedinou demokraciou v strednej Európe.“ V správe britského diplomata z Prahy z 25. augusta 1936 sa realisticky poukazuje: "Czecho-Slovakia thus presents to the outside world the embleme of the bulwark of democracy, freedom and liberty, where as it is in fact a 'Polizeistaat' similar to other states where arbitrary rule prevails." (Česko-Slovensko sa síce predstavuje svetu v podobe bašty demokracie, slobody a voľnosti, zatiaľ čo v skutočnosti je policajným štátom, podobným iným krajinám, kde vládne ľubovôľa).

V júli 1937 známy historik prof. Arnold J. Toynbee uverejnil v časopise The Economist výsledok svojho pozorovania v Č-SR v článku Czechoslovakia's German Problem. Na adresu západných obhajcov a sympatizantov Č-SR povedal: "Nesúhlasím s tvrdením, že Č-SR je demokraciou. Rozhodne ňou nie je pre ne-českú polovicu obyvateľstva. Myslím, že aj pre Slovákov je iba nedokonalou demokraciou, zatiaľ čo som presvedčený, že pre Nemcov, Maďarov a Poliakov (ktorí predstavujú viac ako 25% obyvateľstva) sa súčasný režim podstatne nelíši od režimov v susedných štátoch."

Minister zahraničia Anthony Eden si v novembri 1936 vyžiadal odborný posudok o postavení Slovákov a menšín v Česko-Slovensku. Posudok vypracoval známy odborník A. D. M. Ross, ktorý (v januári 1937) takto predstavil postavenie Slovákov v spoločnom štáte: "Slováci sú fakticky menšinou práve tak ako Poliáci a Maďari žijúci v česko-slovenskom štáte. Vyvíjali sa odlišne od Čechov, za odlišných podmienok, ako čiastka odlišného politického a kultúrneho organizmu. Rozprávajú rečou, ktorá sa líši od češtiny len trochu menej než poľština. Ich existencia pod českou nadvládou je poznačená tými istými krivdami,

ktorými sú poznačené iné rečové, rasové, alebo náboženské skupiny, ktoré klasifikujeme ako menšiny. Sú obeťami diskriminácie. Ciest a škôl je v ich oblastiach menej a sú v horšom stave ako v Čechách. Problémy nezamestnanosti sa tiež riešia nerovnako. Keď neovládajú češtinu, nemajú prístup k vyšším úradom a postaveniam v štáte, ale súčasne sa musia prizerať, ako úradníci z Čiech obsadzujú miesta na Slovensku, ktoré by podľa očakávania a celkom prirodzene mali zaplniť Slováci."

FRANTIŠEK VNUK

K 80. výročiu manifestácie za Pittsburskú dohodu v Bratislave

Keď vlády západných spojencov Česko-Slovenska – Francúzska a Veľkej Británie – videli, ako sa verejná mienka odvracia od Čechov a začína sa kloniť k utláčaným národnostiam, stupňovali naliehanie na česko-slovenskú vládu, aby sa dohodla s menšinami a poskytla im práva, ktoré im zaručujú medzinárodné dohody. Vyslanec Osuský v Paríži a vyslanec Jan Masaryk v Londýne to videli a varovali prezidenta Beneša i pražskú vládu pred dôsledkami neústupnosti. Jan Masaryk dokonca navštívil v máji 1936 britské ministerstvo zahraničia, kde vyjadril svoju nespokojnosť nad postojom Beneša a pražskej vlády a žiadal, aby britská vláda "vyvinula tlak na česko-slovenskú vládu cestou britského vyslanca v Prahe a česko-slovenského vyslanca v Londýne (a pressure should be put upon Czechoslovak government by the British Minister as well as through the Czechoslovak Minister in London).

Tieto okolnosti prinútili vládu, aby na začiatku roka 1937 začala zavádzať v sudeto-nemeckých oblastiach tzv. národnostní vyrovnání a rokovať s nemeckou menšinou. Dňa 16. septembra 1937 sa predseda vlády Milan Hodža stretol s predsedom Sudetsko-nemeckej strany Konradom Henleinom. Na prelome rokov 1937-1938 Česi ponúkali Nemcom už také ústupky a výhody, aké neboli ochotní dopriať ani Slovákom.

Toto všetko nemohlo ostať utajené na Slovensku, kde autonomistické hnutie malo za sebou absolútnu väčšinu národa a ďalej silnelo. Pod vplyvom mladej generácie dochádzalo k jeho radikalizácii, ako sa to ukázalo na zjazde Ľudovej strany v Piešťanoch v septembri 1936. Autonomizmus začal dvíhať hlavu aj v "štátotvorných" politických stranách, kde bol predtým umlčovaný, hlavne v radoch Hodžovej agrárnej strany. Anglický historik Carlyle A. Macartney, ktorý z poverenia Britského inštitútu medzinárodných záležitostí (Royal Institute for International Affairs) študoval pomery na Slovensku v rokoch 1936-37, v svojej akademickej publikácii Hungary and her successors zhrnul výsledky svojho výskumu tak, že aspoň dve tretiny mladej generácie sú autonomistické a že celkovo k autonomistickému hnutiu sa hlási 80% katolíkov a 20% protestantov (teda asi 68% slovenského obyvateľstva). Toto videl každý, kto mal otvorené oči. Aj mnohí triezvo zmýšľajúci Česi

si uvedomovali, že hlavnou podmienkou stability štátu nie sú iba uspokojené menšiny, ale predovšetkým uspokojení Slováci.

A Slovákov nemohlo uspokojiť nič menej ako plná autonómia. Hospodárske zlepšenie pomerov, pokles nezamestnanosti, decentralizácia priemyslu (hlavne strojného a zbrojárskeho, diktovaná vojensko-strategickými potrebami), ktoré v posledných rokoch Slovensko dosiahlo, nemohli vyvážiť deficit v oblasti kultúrnej a politickej samosprávy.

Karol Sidor a Martin Sokol (ako predseda a podpredsa) boli poverení organizáciou osláv.

Hneď na prvom zasadnutí výboru Sidor navrhol pozvať na oslavy delegáciu amerických Slovákov. Slovenská Liga v Amerike na svojom kongrese v Pittsburghu (28. a 29. apríla 1938) pozvanie s vďakou prijala a určila právoplatných zástupcov amerických Slovákov, aby odišli na Slovensko aj s originálom Pittsburskej dohody a takto dokumentovali, že za myšlienkou autonómie

Delegácia vedená K. Sidorom odcestovala z Bratislavy v pondelok, 23. mája a zdržala sa v Poľsku do 29. mája. Sidorovi poľskí priatelia sa postarali o to, aby sa slovenským autonomistom dostalo okázalého privítania v každom významnejšom meste, ktorým delegácia prechádzala.

Sidor doviedol delegátov do Ružomberka ku chorľavému A. Hlinkovi. Delegácia mu odovzdala pozdrav a dary od Slovákov v Amerike a on im vreľými slovami za ne ďakoval. Keď Hušek a Hletko rozv-

jednomyseľné stojí väčšina Slovákov doma i za morom. Delegácia pozostávala zo šiestich členov: Jozef Hušek, redaktor Jednoty a jeden z podpisovateľov Dohody, Peter P. Hletko, predseda Slovenskej ligy v Amerike, Rev. Andrej Rolík, evanjelický kňaz v Acron, Ohio, Andrej Novák, hlavný úradník Prvej slovenskej katolíckej jednoty, Jozef Pruša, redaktor Katolíckeho sokola (namiesto neho potom prišiel Dominik Sloboda, správca Slovenského katolíckeho sokola) a Michal Sinčák, podpredsa Slovenskej ligy a hlavný úradník Združenia slovenských katolíkov.

Delegácia odišla z New Yorku poľskou loďou Bathory dňa 17. mája 1938 a pristáli v poľskom prístave Gdynia 25. mája 1938. Autonomistické Slovensko prichystalo pre delegátov veľké privítanie. Sidor zorganizoval celú výpravu, v ktorej okrem neho bol aj senátor Dr. J. Buday, poslanec J. Sivák a niekoľko novinárov, straníckych pracovníkov, ako aj 35-členná skupina Detvancov v krojoch. Výprava mala v pláne odcestovať do poľského prístavu Gdynia a privítať host'ov z Ameriky len čo vstúpia na európsku pôdu. Odtiaľ ich mal potom sprevádzať cez Poľsko do Ružomberka.

inuli pred ním originál Pittsburskej dohody, Hlinka ho úctivo pobožkal a povedal: „Toto je naša magna charta libertatum a bojovať neprestaneme, kým nebude na Slovensku tak, ako nám to táto listina zaručuje.“

Na druhý deň odišla americká delegácia do T. Sv. Martina, kde bola hosťom Matice slovenskej. Večer odcestovali do Prahy, kam ich medzitým oficiálne pozvali na stretnutie prezidenta a vládu.

Po dojmach z Varšavy, Ružomberka a Martina delegáti boli už úplne imunizovaní pred lákadlami centralistov a vedeli ako odpovedať na argumenty zo strany protivníkov autonómie. Dňa 31. mája ich prijal prezident Beneš a predseda vlády Dr. Hodža. Stretnutie bolo dosť chladné, pretože návštevníci na argumenty svojich hostiteľov reagovali pasívne a do nijakej diskusie nechceli vstúpiť. K problému Pittsburskej dohody sa vyslovili, že ho vidia v tom istom svetle, ako ho vidí Andrej Hlinka a domáci autonomisti. Dr. P. Hletko telefonoval o výsledku stretnutia Sidorovi: „Obaja vládni činitelia vykrúcajú a potia sa. Pittsburskú dohodu neuznávajú, ani politický slovenský národ nie.“

Manifestácia Za Pittsburskú do-

hodu sa konala na Turičnú nedeľu, 5. júna 1938. V sobotu, 4. júna sa konal vo Veľkej sieni Reduty v Bratislave zjazd HSĽS. Za veľkého nadšenia K. Sidor doviedol na zjazd delegácia amerických Slovákov, ktorá krátko predtým prišla z Prahy a ubytovala sa v hoteli Carlton. Hlinka ich privítal a zjazd im pripravil búrlivé ovácie.

V sobotu večer sa v Národnom divadle konala akadémia Ľudovej strany. Medzitým pred divadlom sa zhromaždil veľký zástup autonomistov, ktorí prichádzali na oslavy z vidieka. Mladí akademici prednášali oduševnené reči, vykrikovali heslá a spálili komunistickú zástavu, ako aj listinu s textom sovietsko-česko-slovenskej zmluvy. Nálada bola ozaj revolučná. Dr. Hletko spomína, že po akadémii prišiel za ním redaktor Hušek a hovoril mu: „Doktor, videli ste, čo sa robilo pred Národným divadlom dnes večer? Študenti rečnili zhromaždenému ľudu, ostro, vyzývavo... a pálili bolševickú zástavu tam na Hviezdoslavovom námestí, pred sochou. To je strašné. My ta zajtra (na oslavu Pittsburskej dohody) nepôjdeme. To bude revolúcia a nám to prishijú za golier.“...Čítal som i ja vnútorné vzrušenie, ale tváril som sa chladnokrvne, odpovedal som Hušekovi: „Nie, skipper, my ta zajtra pôjdeme. Na to sme sem vlastne ako delegácia prišli. My revolúciu robiť nebudeme. My sa budeme korektné správať. Ale ak si Slováci zrobia revolúciu, to bude ich vec. A my sa budeme na to pekne prizerat’.“

Manifestácia mala ráz verejného ľudového zhromaždenia, aké hlavné mesto Slovenska dovtedy nezažilo. Do Bratislavy sa zišiel – podľa odhadu ľudáckych usporiadateľov – vyše stotisícový zástup zo všetkých kútov Slovenska. Zhromaždenie nadšene vyvolávalo rozličné autonomistické heslá, napríklad: Hlinka, Hletko – dá nám všetko!

Hlavný prejav na manifestačnom zhromaždení predniesol podpredseda HSĽS a podpredseda pražského senátu, kanonik Dr. Jozef Buday. Verejne vyznal vernosť Slovákov k Č-SR, ale zároveň sa obrátil na „tých, čo držia osud republiky vo svojich rukách“. Oslovoval ich: „Neničte túto našu dôveru, lebo keď ju zničíte, osud republiky bude v nebezpečenstve. Naproti tomu dajte Slovákom, čo im podľa Božieho a prirodzeného práva patrí a bude pokoj v republike a bude bezpečná aj jej budúcnosť“. Po ňom rečnil ešte aj Dr. Jozef Tiso a Karol Sidor.

Dr. Peter Hletko, vedúci delegácie amerických Slovákov, rozvinul pred zhromaždeným národom originál Pittsburskej dohody a povedal niekoľko povzbudivých slov.

Prehovoril aj Andrej Hlinka. Toto bolo jeho posledné verejné vystúpenie. Jeho prejav bol pomerne krátky, ale čo povedal, malo svoj elektrizujúci účinok na zhromaždených. Zmyslom jeho oslovenia bolo: vydržať, nepopustiť, víťazstvo je blízko. Povedal: „Takéto nadšenie, takýto oheň, Bratislava ešte nezažila. V tom ohni je sila, ktorá musí preraziť a odstrániť všetky prekážky. Sila našej pravdy odvalí kameň a zdvihne národ. Keď som videl tie ohromné tisíce našej akademickej, sedliackej a robotníckej mládeže tiahnuť ulicami Bratislavy, vedel som, čo to znamená. Je to vyvrcholenie nášho boja v znamení hesla za Boha a národ. Víťazné vyvrcholenie!

To, čo sme videli a čo práve vidíme je dôkazom, že kameň je už odvalený a že Slovensko vstáva. Slováci sa nedajú pochovať ani v tých najťažších časoch. Aj keď boli zdanlivo v hrobe, ožili a žijú!”

Akoby bol cítil, že sa blíži koniec jeho pozemského života, rozlúčil sa so svojimi spolubojovníkmi uisťujúcimi slovami: „Národe môj, milujem ťa a či budem žiť, alebo v zemi hniť milovať ťa neprestanem.“

Nielen zástup bol uchvátený Hlinkom, ale aj Hlinka bol dojatý zástupom, ktorý ho pozdravoval a volal mu na slávu.

Po slávnosti sa Hlinka odobral na byt svojho priateľa, bratislavského kanonika Jozefa Šrobára. Sem prišli za ním zahraniční novinári, zástupcovia niekoľkých tlačových agentúr: DeutscheNachrichtenbureau (Nemecko), Stefani (Taliansko), PAT (Poľsko), United Press (Veľká Británia) a Havas (Francúzsko). Jeden z nich, spravodajca talianskej tlačovej agentúry Stefani, mu položil otázku: ”A vari by ste nechceli samostatnosť?”

Hlinka tušil, že tohto novinára poslali za ním Česi, aby ho vyprovokoval k odpovedi, ktorá by ho mohla skompromitovať, biľagovať ako rozvracača republiky. Ale vynašiel sa – a ako zaznamenal K. Čulen v svojej spomienke na Andreja Hlinku – svojho vyšetrovateľa umlčal protiotázkou: „Odpovedal mu otázkou: Ktorý národ na svete nechce samostatnosť?”

Na druhý deň, 6. júna, usporiadali centralistické strany svoju proti-manifestáciu “za československú jednotu”. Rečnil Hodža i Dérer. Na balkóne Slovenského národného divadla sa navzájom objali a pobožkali. Vyhrážali sa autonomistom a všetkým rozvratníkom republiky. Zvlášť Dr. Dérer útočil na autonomistov veľmi agresívne.

Prvým znakom, že ich vyhrážky treba brať vážne, bol policajný zásah proti denníku Slovenská pravda. Dňa 16. júna ministerstvo vnútra nariadilo zastavenie časopisu na tri mesiace. Bol to zúfalý pokus uhasiť bľiacu vatru pohárom vody. Denník Slovák ho označil za kontraproductívny akt („tento zákaz bol ešte olejom do ohňa“) a biblickou terminológiou pripomínal: „Kameň odvalíme! Príde čas vzkriesenia našej Pravdy! A na ten čas sa pripravujte už teraz, aby ju – z hrobu vychodiacu – privítali ešte väčšie šíky čitateľov a predplatiteľov, než stáli za ňou, keď ju páni kladli do trojmesačného hrobu“

Manifestácia za Pittsburskú dohodu bola nepopierateľným triumfom autonomistickej myšlienky. A ako potešila Hlinku a jeho prívržencov, tak zarmútila a v mnohých prípadoch priam rozzúrila Hlinkových protivníkov. Nielen komunisti a ľavičiari, ale aj vládna tlač vyčítali autonomistom, že hazardujú s osudom republiky a zazlievali ľudáckej mládeži, že spálili sovietsku zástavu a text zmluvy so Sovietskym zväzom. Vyzývali Hlinku, aby sa ospravedlnil “za tento provokačný čin”. Hlinka odpovedal: “Na Slovensku nestrpíme bolševických rozvratníkov. Schvaľujeme, čo urobili tisíce našich ľudí na úvod týchto manifestácií. Nech svet vie, že sme slávnostne spálili sovietsku zástavu. My Slováci sme pri plameňoch tejto zástavy protestovali proti bolševizmu, ktorý je najväčším nešťastím Európy a pre ktorý vyteklo toľko krvi a tečie

i teraz v Španielsku a inde. Tým sme povedali, čo nechceme. Nechceme bolševizmus, nestrpíme rozvrat!”

Dňa 30. júna bola porada výboru Ľudovej strany s americkou delegáciou. Delegáti schválili program a postup strany a sľúbili im ďalšiu podporu. Na druhý deň dvaja delegáti, Jozef Hušek a Andrej Novák, opustili Slovensko a cez Gdyniu sa vracali do Ameriky. Pri rozlúčke redaktor Hušek povedal: „Vrátim sa ešte raz na Slovensko, až budete otvárať autonómny snem!”

Dňa 7. augusta sa prišiel rozlúčiť s Hlinkom Dr. Peter Hletko a Dominik Sloboda. Hlinku veľmi mrzelo, že ich musí prijať na lôžku, kam ho pripútala nemoc. Ale hoci jeho telo bolo slabé, duch bol pevný a bojovný, ako vždy. S ťažkosťou im povedal iba niekoľko viet a potom im odovzdal svoje posolstvo vďaka americkým Slovákom. Bratom v Amerike odkazoval:

„Ubezpečujeme vás, že národ v svojom celku i jadre stojí s vami i so mnou za Pittsburskú dohodu. Kto je proti nej, ten nepatrí do národa, ten sa za judášsky groš, alebo zbabelosť sám vylúčil z neho. I tu pod Tatrami každý Slovák vie, že ten tzv. československý národ je iba výhovorkou, výmyslom, slúžiacim za prostriedok alebo politickým keťasom, alebo zapredaným a zbabelým figúrkam. Každý z nás vie, že neexistuje, práve tak ako neexistoval, keď ste tvorili Pittsburskú dohodu.

A ako my vieme, vedzte i vy, že Č-SR pre hazardérstvo a nesvedomitosť svojich vládcov prežila krízu, lebo sa odklonila od základov, na ktorých dva národy – slovenský a český – vybudovali tento štát. Jediná záchrana je v návrate k zásadám týmto, uloženým aj v Pittsburskej dohode, bez splnenia ktorej sa republika neudrží.

Avšak vaši delegáti vám zvestujú aj smutné veci: to, že na Slovensku Slovák ešte vždy nie je pánom vo svojom domove, že cudzí tu vládne pomocou niekoľkých poturčencov. V boji proti tyranii a zrade, proti ozrutným potvorám podliactva a násilia, proti surovej moci a rafinovanej pseudovede, proti zneužívaniu škôl, súdov, úradov už už strácali sme sily a národ upadal do zúfalstva. Ale keď bieda bola najväčšia, Boh vám dal myšlienku poslať k nám posolstvo s víťaznou Pittsburskou dohodou.

Sme si toho vedomí a sme si i vedomí pravdy. Preto so spokojným svedomím bojujeme svoj boj a neodkláňame sa od Pittsburskej dohody ani v dnešných ťažkých časoch. Ba práve dnes pridržame sa jej tým pevnejšie, čím vážnejšia je doba. V nej vidíme východisko a záchranu a neopustíme ju. Neopustíte ju ani vy. Odkazujem vám toto vo chvíľach, keď i ja sám sa borím s bolesťami a čakám Božieho posla. Čakám ho spokojne, lebo verím, že na čele nášho národa dobrý boj som bojoval. Ak mne všemohúci Boh dožiči nedožiť sa víťazstva, dobojujte tento boj vy, americkí bratia, spolu s vašimi-mojimi bratmi podtatranskými. Boh žehnaj váš boj!”

Denník Slovák uverejnil toto posolstvo 28. augusta, teda 12 dní po Hlinkovej smrti. Cenzúra vybielila slová vysádzané kurzívou. Necenzurovanú verziu Hlinkovho odkazu uverejnili však slovenské časopisy v Amerike (napríklad týždenník Jednota zo 14. septembra 1938).

Panegyrická poézia dnešných čias

Július Homola:

Kytica veršov,

PV – ZPKO,

Bratislava, 2017)

S tvorbou básnika Júliusa Homolu som sa po prvýkrát stretol listujúc staré čísla časopisu Plameň. V apríli 1947 získal tretiu cenu v literárnej súťaži tohto časopisu. Prvú cenu vtedy získal nedávno jubilujúci Viliam Turčány, ktorý sa v recenzii XII. ročníka Plameňa (1947) o Homolovi vyjadril ako o symbolistovi, citujúc jeho verše z básne Slnčné tieň: „Tajomným tichom, tichým mámením / prechodia kol nás oči, ktoré ktosi stratí...“. V tom čase patrila sedemnásťročný Homola medzi najmladších prispievateľov tohto časopisu. Z neskôr známejších rovesníkov (ročník 1930) možno spomenúť básnika Jána Škamlu (1930 - 1997).

Mojím druhým stretnutím s poéziou tohto básnika bola esej Kataríny Džunkovej Láska, čo vzácnjšia je ako šťastie (Kultúra XIX, č. 3) a napokon predstavovaná zbierka Kytica veršov k 25. výročiu našej republiky. Zbierka je pozoruhodná už len z toho dôvodu, že ponúka tvorbu básnika, ktorého múza opantáva už viac ako 70 rokov. Tiež treba upozorniť, že Homola vstupoval do literatúry s už menovaným Turčánym či Miroslavom Váľkom, s ktorými v druhej polovici 40. rokov “držal krok“. Pravda, jeho osudy boli celkom iné. Vlastné slová z básne Odchody (Plameň, 1948) sa vonkoncom nenaplnili:

„Do predvečerov píšem verše hmlisté / dni prešli viac už netrpieť“, keďže utrpenia zažil básnik viac než dosť. O tom však bližšie uvádza Katarína Džunková v uvedenom článku alebo medailón autora v závere knihy Kytica veršov.

Teodor Križka v úvode zbierky, nazvanom Básnik svedomia, vyslovil zaujímavý postreh: „Obzerajúc sa späť do dejín nášho národa, vidím tri veľké pokolenia: bernolákovské, štúrovské a pokolenie Slovenského štátu“. Osudy poslednej menovanej generácie boli rôzne čo reprezentatívne vykresľujú práve dejiny slovenskej literatúry. Július Homola je súčasťou týchto osudov. Martin Lacko v doslove Verše (nielen o) jubilujúcej republike uvádza: „Dnes je už len málo ľudí, ktorí si význam štátnosti pre národ uvedomujú. A ešte menej tých, ktorí si ju dôstojným spôsobom aj uctia“. Smutné, no pravdivé konštatovanie. Množstvo básní oslavuje postupné kultúrne a politické formovanie slovenského

národa v predošlých generáciách. Za všetky spomeňme aspoň v rámci tých Križkom spomenutých napr. Fándlyho Chválospev o Učeném slovenském tovarištvu či Kubániho memorandovú báseň Na deň 6. lipňa 1861.

Na druhej strane by sa však mohol objaviť názor, že Homolova poézia je patetická, monotónna, bezobrazná, atď. V tejto súvislosti sa vynára fundamentálna otázka: čo je teda kritériom skutočnej poézie? Homolova poézia je autentickým a úprimným prehovor duše. To je jedným zo všeobecne akceptovateľných kritérií poézie. Bolo umením verklikárske básnictvo 50. rokov? Nie, no mnohým básnikom bolo nástupom ku krajším zajtrajškom, uznaniu a finančnému prospechu. Do tohto prúdu sa mohol vtedy zapojiť i mladý Homola, no neurobil tak. Mohol sa stať vážnym básnikom skrze neautentickú poéziu. Dnes takmer 90 ročný autor vydáva bez finančnej podpory štátu svoju druhú zbierku, ktorou chce osláviť svoju vlasť.

Túto úvahu možno rozviesť i ďalej. Je skutočným umením chrlenie románov v tempe jednotlivých výziev Fondu na podporu umenia? Publikovanie kníh s cieľom získať konkrétnu literárnu cenu? Takýto systém generuje nepodarky tváriace sa ako literatúra. Panegyrická a príležitostná poézia má právo na existenciu, je vlastne nevyhnutnou súčasťou každej literatúry. Väčšina Homolových básní má slávnostný charakter (Zrodenie štátu, Slovenská viera, Naša svornosť, Slovenská republika – 25 rokov a iné), no nájdú sa pochemúrne ladené verše (napr. Rakety na Belehrad). O smutných udalostiach tejto vojny vtedy písal napr. i Milan Rúfus (Kosovská meditácia zo zbierky Jednoduchá až po korieňky vlasov, 2000). Homolova Kytica veršov prináša prehľadný lexikón dejín Slovenskej republiky. Napriek zjavne mylnému smerovaniu systému európskej politiky básnik neupadá do beznádeje a v závere básne Európa v súmraku smrti hovorí: „Veď miluješ nás ľudí väčšmi / ako sám seba. Daruj nám radostnú nádej / žiť navždy s Tebou život večný“.

V kontexte autorovej poézie prívlastok angažovaná poézia už neznie pejoratívne. Homola sa angažuje za vlasť, národ a kresťanstvo, no vonkoncom nie za angažmán. Básnik svojou poéziou vydáva o sebe svedectvo a jeho svedectvo je bez falše a hodné povšimnutia.

PETER TOLLAROVIC

(Pokračovanie z 5. strany)

V desakralizovanom, odosobnenom a vyľudnenom (davovom a zmasovenom) svete na miesta opustené človekom a jeho vzťahom k transcendentnu a k sebe samému (k transcendentnej štruktúre svojej vnútornej existencie) preniká ako tma do kútov bez svetla iba moc chaosu, zbavená zmyslu pre hierarchiu kozmu, redukovaná na excesy nadriadenosti a podriadenosti. A z filozofov, ako sú Marx a Nietzsche (nie však Kierkegaard), sa stávajú filozofi jaskyne. Akoby hlásali: Slnko je mŕtve, je len jaskyňa. Človek má prijať jaskyňu, veď inde žiť nemôže. Aj Nietzsche akoby očakával, že z tragického hrdinu vyrastie usmiaty, roztancovaný „hrdina socialistickej práce“. Svet bez nebies ovládne podzemie, peklo.

Ak teda na začiatku moderného dejinného pohybu existencie európskeho človeka Boh postupne uniká (človek ho vytláča) do skrytých sfér mlčania a jeho „hlas“ nahrádza rozum, pri dovŕšení tohto umierania (vytláčania, umlčania) uteká človek od seba do hlučného bľabotania. V tomto úteku začína redukciami svojej osoby na ja, ktoré svet činnosti a diania považuje za klamný a konštituuje si „pravý“ svet z kategórií rozumu, a končí rozštiepením tohto racionalizmom potvrdeného ja, sklamaním z fingovaného sveta abstraktných racionalistických kategórií, ako aj redukciami osoby na vôľu a moc, ktoré vyúsťujú do deštrukcie života a permanentného strachu. Sloboda naplnená otroctvom.

Možno to azda vyjadriť aj tak, že človek sa odklonil od múdrosti, a tým sa z jeho poznania, rozumu, skúsenosti, konania vytratilo jadro, vertikála, ktorá všetko „drží pokope“. Vieme, že človek nie je majiteľom múdrosti, môže sa k nej len láskyplne približovať, prijímať ju s posvätnou bážňou z „rúk Božích“ a byť jej milovníkom a bdelym ochrancom. Tak antická láska k múdrosti, priateľstvo s múdrosťou, ako aj biblická múdrosť ako život podriadený Božiemu zaľúbeniu, sú orientované vertikálne ako zvnútornené uchopenie transcendentnej štruktúry celku bytia. Práve táto vertikála múdrosti dáva rozumu, ak sa k nej vzťahuje, schopnosť pravdivého poznania, rozlíšenia pravého a nepravého, dobrého a zlého. Z tejto schopnosti vyrastá možnosť prístupu k poriadku sveta a zároveň možnosť zmysluplného i čestného a odvážneho konania v ňom, a takisto tvorí počiatok usporiadanej štruktúry spoločnosti. Bez tejto vertikálnej orientácie ostatné, horizontálne mohutnosti ľudského konania a poznania podliehajú rozptylu a rozpadnému štiepeniu. Atomizácia a bezmedzná relativizácia skĺzu do odmietania usporiadanej celku bytia a živej spätosti človeka s týmto poriadkom, a tak aj do znásilňovania spoločenského, ba aj prírodného poriadku, čo nevyhnutne vedie k vláde chaosu. A to je paradoxný dôsledok jednostrannej racionalizácie, keď sa chaos, sám osebe priepastný, nespútaný zdroj života, funkcionalizuje a takto racionalizovaný a funkcionalizovaný sa uplatňuje ako hlavný organizujúci princíp života človeka, spoločnosti a štátov. Svetlo pohltí tma.

Labyrint. Jedinou realitou sa stáva vonkajší svet diania. Už ho nemožno popierať, ale nemožno ho ani uniesť.

A tak sa človek čoraz viac vnára do mora zabúdania, do prúdu konzumu rozmanitých pôžitkov a prepychu bez smerovania k zmyslu. Nasledujú sociálne konflikty (počnúc Veľkou francúzskou revolúciou 1789), ktoré sa striedajú s vojnami. S vojnami, ktorých rad sa dodnes neskončil. Bolest', teror a utrpenie znecitliveli ľudskú dušu. Vytráca sa schopnosť zaujať vnútorný postoj, stiahnuť sa z pragmatického sveta ovládaného ideológiou kultu matérie do neúplatnej hlbiny osobnostného jadra. Demagógovia najrôznejšieho ideologického zafarbenia podrývajú naše prirodzené inštinkty, spochybňujú hranice prirodzeného poriadku vecí i kultúrne hranice, živú tradíciu a historické kontinuum, samo bytie, ontologické základy spoločnosti zahmlievajú závoji sociálnych utópií, klamlivými hrami ľudských túžob, záujmov a vášní. Krátkodobými zvodmi, lákadlami, príznakmi života rozkladajú vedomie našej osobnej úlohy a nášho životného programu, ako aj prostú radosť zo života v jeho ontologickej zakorenenosti. Prebúdajú závisť, pomstychtivosť a chamtivosť, dezorientujú nás polopravdami a ilúziami tak, aby sme nereflektovali svoje vlastné miesto vo svete, aby sme nezbadali, že nás udržiavajú v davoch zaliatych tmou. Tým nám bránia opätovne vybudovať celok svojej osoby na jedinom mieste, kde to je vôbec možné, totiž v bezpečných hraniciach samoty, odkiaľ, zocelení vo svojej autenticite, by sme opäť prekročili prah svojho súkromia a samoty smerom k blížnym a so sformovanou víziou pozitívnych činov aj do zdanlivo či skutočne nepriateľského sveta „tam vonku“. Títo mágovia nás spochybňujú službu pravde, svetlu bytia, prekrikujú oddanosť dobru ľudskej vzájomnosti a duchovným hodnotám, statočnosti a vernosti, a podsúvajú nám svoje utópie a mýty inkarnované do abstraktných hesiel, ktoré zahŕňujú ich konkrétny historický obsah a strategicko-politické zábery svojich tvorcov. Takto sa v posledných dvoch storočiach strategom revolučnej demagógie, deštrukcie a likvidácie podarilo vohnať ľudí do pažeráka chaotickej tmy a sebazničujúcich vášní, medzi Scyllu horlivého nadšenia a odovzdania sa kultu akcie a zisku a Charybdu strnulej hrôzy z takéhoto rozvrátenia hierarchického poriadku bytia, desivej vlády odlúšteného, bezbožného mraveniska a tak ich vyhnáť zo seba a postaviť bokom, mimo nich samých, do zabudnutia filiácie medzi človekom a absolútnom, stvoriteľským srdcom transcencie, a teda do straty slobody utopenej v slobode svojvôle.

Človek, ktorý sa nedokáže vrátiť k svojmu bytostnému jadrú, neuspje ani vo vzťahu k inému človeku, neprekročí limity svojho fyzického prežívania. Jeho duša a srdce kôravejú a upadá aj jeho úsilie o tvorbu duchovných hodnôt a starostlivosť o ne. O takomto živote bez opory v tradícii, v pamäti človeka, vo vznešenom a prostom osude spätosti s kozmom, s poriad-

kom bytia, hovorí José Ortega y Gasset vo Vzbure davov: „Život ponechaný sám na seba sa v podstate stráca, stáva sa prázdny, nemá čo robiť. A pretože sa niečím musí zaplniť, 'vymýšľa' alebo frivolne predstiera sám seba, venuje sa nepravým úlohám, ktoré mu neukladajú nič hlboké, ani úprimné. ... Žiť značí niekam smerovať, uberať sa k nejakému cieľu. Lenže cieľom nie je moje putovanie, môj život; je ním niečo, na čo upieram život a čo je preto mimo neho a nad ním. Ak sa egoisticky rozhodnem nevyjsť zo svojho života, potom sebecky nebudem, neuberám sa nikam, krúžim dookola na tom istom mieste. A to je práve labyrint, cesta, ktorá nevedie nikam, stráca sa sama v sebe.“

V doméne kultúry. Zmena a zachovanie. Človek, ktorého kultúra privádza do rozpakov, obracia sa proti nej a jej tradícii, pravidlám, normy a hodnoty vyhlasuje za zastarané a neplatné. Masový človek – inkarnácia verejnej mienky – ktorý aj v našich časoch ovplyvňuje smerovanie života spoločnosti, sa s vyhláseniami podobného druhu rád stotožňuje. Napokon kultúra je autentickým imperatívom a ako taká mu je priťažkým bremenom. A tak zrušenie kultúry ponúka príležitosť zhodiť zo seba túto ťarchu sebadisciplíny a uvoľniť sa, ujsť pred svojou identitou, slobodou a zodpovednosťou (pred hlasom poriadku bytia v sebe) a nasadiť si niektorú z obľúbených masiek každodennosti, skĺznúť z bytostnej starostlivosti o pravosť svojej existencie do zaobstarávania zisku (z existenciálneho modubýť preskočiť do „mať sa“, „byť za vodou“), poddať sa neviazanosti a životu vyplnenému zväčša zábavou.

„Pre „ľud“ všetkých období „život“ značil predovšetkým obmedzenie, povinnosť, závislosť, čiže nátlak. Možno to nazvať aj útlakom, ak pod tým nemáme na mysli len útlak právny a spoločenský, ale aj kozmický. Lebo tento sa vyskytoval vždy až do obdobia pred sto rokmi, keď sa začína prakticky neobmedzená fyzická i administratívna expanzia vedeckej techniky... Svet, ktorý od narodenia obklopuje nového človeka ... dráždi jeho chuťky, ktoré môžu v podstate bezhranične rásť.“ (J. Ortega y Gasset, Vzbura davov)

„Dokonalosť, s akou 19. storočie organizovalo isté životné odvetvia, má za následok, že davy, ktoré majú z tejto dokonalosti osoh, nepokladajú ju za dielo ľudskej organizácie, ale za súčasť prírody. Tým možno vysvetliť a definovať nezmyselný duševný stav, ktorý sa v týchto davoch prejavuje: zaujíma ich len ich vlastný blahobyt, pričom sa vôbec nestarajú o jeho príčiny. A pretože vo výhodách civilizácie nevidia zázračný vynález a dielo, ktoré možno udržať len veľkým úsilím a opatrnosťou, nazdávajú sa, že ich úloha sa obmedzuje na to, aby tieto výhody vyžadovali tak dôsledne, akoby to boli ich vrodené práva.“ (Tamtiež)

Davový človek sa teda domnieva, že má nepopierateľné právo na diela kultúry a výhody civilizácie bez toho,

aby sa podieľal na ich tvorbe a udržiavaní. No kultúra ako centrálné územie ľudského života vyžaduje práve veľkú starostlivosť. Človek vytvára kultúru ako nevyhnutnú existenciálnu potrebu. Neosvojuje si ju ako čosi nadbytočné, pretože sa v nej realizuje. Človek je tvorcom i výtvorom kultúry.

Termín kultúra možno odvodiť z latinského termínu na obrábanie alebo kultiváciu pôdy. Cicero ho používal na označenie starostlivosti o dušu alebo ducha (culturaanimi). Tak ako aj dobrá pôda, ak sa neobrába a nekultivuje, vydá len burinu alebo plody nízkej kvality, tak aj ľudský duch, ak sa nekultivuje, nedosiahne primerané výsledky. Tento význam kultúry veľmi úzko korešponduje s gréckym výrazom paideia, čo znamená vzdelávanie ako rozvoj osobnosti, vkusu a úsudku.

Ohniskom je tu kreatívna dispozícia človeka a jeho schopnosť pracovať ako umelec nielen v úzkom zmysle vytvárania umeleckých diel, ale v komplexnejšom zmysle stvárňovania všetkých dimenzií života, materiálneho a duchovného, ekonomického i politického. Výsledkom je život charakterizovaný jednotou v rozmanitosti, pravdivosťou, dobrom a krásou, ako aj stimulácia k hlbokšej účasti človeka na takom živote. Tejto schopnosti sa nemožno naučiť, pretože sa s ňou rodíme, čo však neznamená, že ju nemôžeme stratiť. Preto ju musíme umocňovať sebaformovaním, vzdelávaním a kultiváciou.

Kultúra je fundamentálne obrodzovaním, revitalizáciou prameňov významu a pochopenia. Takéto chápanie nás vedie ďalej za ja a iné, za identitu a odlišnosť, nie však, aby sa zrušili, ale práve vzájomne pochopili a spoluzahrnuli.

Iný význam termínu kultúra možno tiež vystopovať v slovách civis alebo občan a civilizácia. V týchto termínoch sa odráža potreba človeka patriť k istej sociálnej skupine alebo spoločenstvu či obci a v rámci nej dosahovať očakávané výsledky svojho životného úsilia. Spoločenstvo poskytuje človeku bohatstvo tradície, múdrost' minulosti, čím uľahčuje a podporuje komunikabilitu, chápanie a zrozumiteľnosť. Obohacovanie sa hodnotami, ktoré odkrývame v minulosti, nás inšpiruje k tvorbe analogických hodnôt.

Napokon, kultúra bez tradície, odkazov minulosti, bez historického dedičstva nie je možná. Vždy je v nej prítomná živá spojitosť medzi mŕtvymi a živými, medzi predkami a súčasníkmi. Tento jej živý a život udržujúci vzťah k tradícii a minulosti posväcuje kontinuitu historického času a tvorivou transformačnou energiou privádza „mŕtvych“ tvorcov predošlých čias ľudstva k vzkrieseniu. Kultúra potvrdzuje kontinuitu dejín a smeruje k potvrdeniu večnosti. Kultúra nevychádza z ničenia minulosti, práve svojou schopnosťou niesť ducha večnosti je kultúra energiou živej spätosti prítomnosti a budúcnosti s minulosťou. V doméne kultúry nové nepotrebuje ničieť staré, v nej tvorba a zachovanie nie sú opozičnými princípmi, ale práve

naopak, z ich dynamickej a často aj nepokojnej a svárlivej súhry sa rodí impulz vzniku nového. Len pomyslime na večné obrazy kultúry, Atény, Rím, Florenciu, v kontexte tejto úvahy najmä Rím, kde akoby v jedinom pohľade možno vnímať plnosť plynulej súhry antiky s raným kresťanstvom, renesanciou, barokom a zároveň všetkých týchto epôch navzájom, onú večnú kontinuitu času dejín a kultúry.

Vzťah medzi tradíciou a tým, čo je nové už koncom druhej dekady 20. storočia originálne sformuloval T.S. Eliot v esejí Tradícia a individuálny talent. Pôsobivo v nej odkryl štruktúru vzťahov medzi starým a novým, dočasným a nadčasovým, originálnou novosťou a citáciou. Keďže sa domnievam, že aj v kontexte súčasného umenia, ale aj vo všeobecnej situácii kultúry pôsobí jeho koncepcia osviežujúco, uvediem niekoľko známych pasáží zo spomínanej eseje: „Keby však jediná forma tradície, odkazu spočívala v tom, že budeme kráčať v šľapajach generácie, ktorá nás bezprostredne predchádza, že budeme slepo a nescelo lipnúť na jej úspechoch, pred 'tradíciou' by sme museli vystríhať. ... Tradícia je vec oveľa širšieho významu. Nemožno ju zdediť, a ak si ju chcete osvojiť, vyžaduje si to veľké úsilie. Predovšetkým je v nej obsiahnuté historické vedomie...; mať historické vedomie znamená vnímať nielen pomínutelnosť minulosti, ale i jej prítomnosť; historické vedomie núti človeka písať tak, že si bude uvedomovať nielen svoju generáciu, ale aj citiť, že celá európska literatúra od Homéra, a v jej rámci celá literatúra jeho vlastnej krajiny, existuje simultánne a vytvára si simultánny poriadok. A práve toto historické vedomie, ktoré je vedomím nadčasovosti i dočasnosti a nadčasovosti i dočasnosti zároveň, robí spisovateľa tradičným. A zároveň ho núti oveľa prenikavejšie si uvedomovať svoje miesto v čase, svoju vlastnú súčasnosť.“

Nijaký... umelec nenadobúda svoj plný význam osamote. Pre kontrast a pre porovnanie treba ho zaradiť medzi mŕtvych. Pokladám to za princíp estetický, a nie iba historický kritiky. Nevyhnutnosť, aby sa básnik prispôbil, aby sa začlenil do súvislosti, nie je jednostranná; pri vzniku nového umeleckého diela sa obyčajne stane to, čo sa stáva každému umeleckému dielu, ktoré ho predchádzalo. Medzi jestvujúcimi literárnymi pamiatkami vládne ideálny poriadok, ktorý sa tým, že medzi ne uvedieme nové (naozaj nové) dielo, modifikuje. Jestvujúci poriadok pred príchodom nového diela má uzavretý ráz; aby vydržal nápor nového, musí sa celý jestvujúci poriadok čo len nepatrne pozmeniť; a tak sa vzťahy, proporcie, hodnoty každého umeleckého diela voči celku znovu upravujú; a tomuto hovoríme prispôbitosť medzi starým a novým. Nikomu, kto súhlasí s takouto predstavou poriadku, formy európskej, anglickej literatúry, nebude sa zdať neprírodným, že sa minulosť má meniť podľa prítom-

nosti, tak ako sa prítomnosť usmerňuje minulosťou. A básnik, ktorý si to uvedomuje, uvedomuje si aj veľké ťažkosti a zodpovednosť.“

Kultivovaný človek citlivo vníma životnosť tradície, je jej obnovovateľom v prítomnosti. Kultúra je nevyhnutnou súčasťou ľudskej existencie. Krása a dobro sú v nej neoddeliteľne zviazané. Tak tvorivým kriesením tradície možno čeliť prejavom dnešnej morálnej a duchovnej krízy, rozvíjať more života, ktoré pohltí ničivé sily chaosu, vykresávať iskru, ktorá vráti oheň populou, naplní tomu svetlom a zem životom.

KULTÚRA, ZÁBAVA, KAŽDODENNOSŤ

V súlade s klasickou definíciou sa kultúra zvyčajne považuje za zložitý celok, ktorý zahŕňa vedomosti, vieru, umenie, morálku, právo, obyčaje atď., všetko, čo človek potrebuje ako člen spoločnosti.

Každý národ, každá spoločnosť má svoj špecifický komplex vedomostí a hodnôt, svoju kultúru. Človek ako príslušník spoločnosti je civilisovaný občan a má miesto v danej civilizácii.

V užšiem vymedzenom svete antiky vzniklo aj slovo barbar na označenie toho, čo do kultúry nepatrí. Spočiatku bolo pomenovaním cudzincov, tých, čo nehovorili po grécky. Boli to barbari, pretože ich reč znela Grékom ako úplný zmätok. Hoci spočiatku barbarské znamenalo jednoducho negrécke, neskôr získalo negatívnu hodnotovú konotáciu, ktorá sa veľmi rýchlo stala primárnym významom slova barbarský. V obrátenom dôsledku to viedlo k tomu, že termín civilizácia získal exkluzivistický význam a priveľmi puritánska snaha o zachovanie kultúrnej identity národov napokon spôsobila ich vzájomné odcudzovanie.

V súčasnosti, keď sa komunikácia rozšírila celoplanetárne a rôzne národy a spoločnosti vstupujú do čoraz rozsiahlejších a komplikovanejších vzťahov a hlbšej vzájomnej závislosti, žneme trpký úrodu tohto druhého významu. Preto prvoradou úlohou inteligencie pri utváraní spravodlivejšieho a vitálnejšieho usporiadania spoločnosti a štátu je formovanie menej výlučného a elitného významu kultúry.

Lenže tak ako sa človek z davu, ono „rozmaznané dieťa“, nestará o tradíciu, kultúru a jej hodnoty, nestará sa o ne ani meštiacky nafúkanec, ktorý v honbe za kariérou a zdokonalením používa kultúru a umenie ako funkcie, ako prostriedok úteku zo skutočnosti, ako prostriedok zmnoženia vzdelania a postupu na priečkach spoločenského úspechu, a nie ako cieľ sám v sebe, ani ako prostriedok zápasu o zrozumiteľný spôsob uchopenia života a svojej identity v ňom, o ľudsky efektívnu orientáciu svojej aktivity vo svete a o presah situácie, v ktorej je pasívnym výtvarom, o presah k láske, ktorou vstupuje do sféry krásy a radosti, vznešenosti ako slobodnej tvorby a sebatvorby. (K tomu sa viaže aj ono augustínovské Miluj, a rob čo chceš!)

V čisto účelovom vzťahu k umeniu, kultúre a vzdelaniu sa všetko mení na predmet. Konkrétne obsahy kultúrnej tradície a vzdelanosti pretrvávajú ako holý tovar na úkor ich pravdivosti a živého vzťahu k nim. Davový polovzdelanec však takto pristupuje aj k svetu, k iným ľuďom i k sebe samému a nedokáže dospieť k vlastnej svojbytnosti. Takýto postoj ku kultúre a k celku sveta je druhom nevydarenej, falošnej alebo náhradkovej identifikácie a orientácie. Človek „hocikto“, tvár z publika si nasadzuje masku, ktorá má vzbudzovať istý dojem alebo skrývať duševnú vyprahnutosť, prípadne chrániť a slúžiť ako barlička v rámci plnenia rozmanitých rolí, ktoré osoba zohráva v spoločnosti. Sociálna funkcia tohto postoja je zrejmá, ale v duchovno-existenciálnej rovine je jeho hodnota sporná.

V modernej dobe a v súčasnosti, teda vo veku ideológií a dejín i veku ich konca, vo veku totalitných režimov i režimov posttotalitných, v ére globalizácie a mediálnej simulácie sa stretávame aj s rôznymi pseudoprogrammi nasledovanými krdľami oddaných, omámených čitateľov. V prirodzenej túžbe stotožniť sa s čímisi veľkým, čo presahuje limity individuality, sa nekritickým stotožnením môžeme stať neosobným médiom nevedomých energií, ale aj obeťou falošného proroka, buditeľa, aktivistu, ktorý sa vydáva za osobnosť s mimoriadnymi morálnymi kvalitami a duchovnými potenciálmi. V rukách takýchto „učiteľov“ a „vodcov“, nadaných magickými schopnosťami vďaka iluzórnym želaniam húfu prívržencov, sa zo „žiacov“ dychtivých po novom, inom, nevídanom vzdelaní, túžiacich získať výlučný životný program a povzniesť sa nad priemerné, demoralizované stádo, stávajú neraz nevšímavé, ľahostajné trosky alebo ochromené osoby bez schopnosti samostatne myslieť, cítiť, komunikovať. V rôznych podobách hľadania vlastnej individuality, či už hltaním Homéra, Shakespeara, Prousta, Joycea alebo Borgesa ako zdrojov poznatkov a učenosti, alebo navštevovaním a zažívaním rôznych meditačných kurzov a iných pseudoezoterických seansí môžeme dospieť k filisterskému individualizmu, alebo k splynutiu s kolektívom, masou, z ktorej sme sa chceli vyčleniť. V oboch prípadoch však namiesto autenticknej svojbytnosti dospievame k strate vlastnej osobnosti.

Filisterský polovzdelanec prevracia svojbytnosť myslenia na informácie a reklamu (a tie na tovar), bytostnú formu poznávania mení na modus vlastníctva, redukuje vzdelanie, kultúru a umenie na politické a spoločenské funkcie. V snahe urobiť z nich prostriedky ovládnutia či spotreby, zvečňuje ich na tovar a zhasína v nich iskierky života duše a ducha, záblesky ideí dobra, krásy a pravdivosti. Na takejto zmene postojov v porovnaní s tradičnými spoločnosťami má svoj podiel aj novodobá technika s jej „záračnými“ strojmi na spoľahlivé zabezpečenie životných nevyhnutností. V automatizovanom výkone funkcií sa všetko

považuje za samozrejmé a vytráca sa zážitok naplnenia, a bez neho uhasína aj radosť zo života a pocit šťastia. Všetko je predmetom, ktorý si možno kúpiť. Veci strácajú rozmer osobitosti. Vyrábajú sa v obrovských množstvách, spotrebúvajú a zahadzujú sa, aby ich nahradili iné, ktoré takisto zmiznú v bezodnom pažeráku konzumu.

Zábava má vyplniť prázdny čas, medzeru v cykle práce a spánku. Nejde teda o voľný čas, čas uvoľnenia od starostí a nevyhnutných činností životného procesu, čas slobody pre svet, kultúru a napĺňanie našej svojbytnosti. Prázdny čas, najmä v druhej polovici 20. storočia, enormne narástol. Prostriedkom jeho vyplnenia je zábava (a dnes už opäť fušky, ktorým sa svetovejšie vraví „džob“). Tak ako práca a spánok, aj zábava je súčasťou biologického životného procesu. V tomto zmysle zábava plní podobnú funkciu ako potrava a podobne ako potravu ju pomalšie či rýchlejšie publikum trávi a kultúrny priemysel opäť vyrába a ponúka.

Chlieb a hry v cirkuse si rímsky ľud žiadal od cisárov po tom, čo prišiel o svoje politické práva. Od Iulvenalových Satír uplynulo devätnásť storočí, niektoré zábavy sa zmenili, ale aj dnešného človeka držia moderní „cisári“ na uzde vyššími či nižšími zábavami – podľa toho, na ktorom stupienku spoločenského rebríčka sa nachádza. Jednou z takých hier je niet práv bez povinností, inou zasa aj ty môžeš byť bohatý a slávny... No sú tu aj hracie automaty a heroín pre tých „dole“ a kokain, obchod s rozkošou alebo virtuálny sex pre zámožnejších.

Mediálne posilňovaná mašinéria ovládania potrieb „vari“ masového človeka v kotli informácií a reklamy, do zhlukov ktorých primiešava v starostlivo odmeraných dávkach povely na nereflektované, neautentické vykonávanie „individuálnych volieb“ činnosti, v ktorej sa aj sám rozdiel medzi informáciou a povelom stáva nerozlíšiteľným a informácia a povel vzájomne zameniteľnými. Disponujeme technikou, ktorá v zlomku sekundy vymaže pravú tvár skutočnosti a jedinou pravdou urobí virtuálnu realitu zostrihanú na mieru človeka z davu. Nie každý si ju môže dovoliť, ale je tu, a keď jej cena klesne, nestihneme sa čudovať. Už teraz sme však dostatočne „uvarení“, pripravení na to, aby sme tolerovali aj neprijateľné.

Ohňostroj zábavy nás oslepil a na okýptených končatinách sa v stádach vrháme do slepej uličky absolutizovaného trhu, materializmu, zábavy pre zábavu, zabíjania času, teroru pre zábavu, extázy naprázdno – na plné otáčky – bežiacich motorov imitácie. Hypnotizovaní totalitou lži a nepravosti tancujeme, varíme, spievame, smežeme sa v strachu pred odklonením sa od predpísaného vzoru a straty „pohody“ na samom kraji bezodnej priepasti duchovnej prázdnoty a beznádeje. Vydesení, otupení, obmedzení, naprogramovaní kráčame v stádach tam, kam si „zmyslíme“. A nazývame to slobodou.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Zo skicára Andreja Mišanka

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevýžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Na linii oceľovomodrého mora sa zjavila loď a ako za dávnych čias vybehli na breh dospelí i veselí deti povzbudzované jej trúbením.

Rozprestieralo sa nad nimi rozsiahle nebo, ešte priestornejšie než chladné a čisté Biele more, ktoré miluje človek ako živý bytosť a pamätá si jeho hlas, jeho vôňu, jeho farbu, jeho pohyby... A pamätá si aj čajky vrhnuté pod šiator tohto neba, akoby ktosi z námorníkov rozsypal po nebesiach vtáctvo a ono sa teraz vyracalo nazad k lodi, akoby boli paluby ich domovom a škriekajúc sa domáhali od turistov pozornosti a potravy.

Ja som tam stála s mužom menom Sergej. Hovoril mi o svojom „vocerkovení“ – napokon takmer nikto iný by na Solovky ani cestu nemeral, ostrovy sú príliš ďaleko, chránené chladom a diaľkou, ktoré im pomohli zachovať si čistotu.

Solovecké ostrovy boli korunované nočným severným svetlom, akoby za obzorom po celú noc vyžarovala lúče vzácnymi kameňmi vykladaná kráľovská koruna. V noci som sa dívala na svetlo a svetlo bolo so mnou i keď som zavrela viečka, keď som sa prebudila, keď som smela v nočnej hodine sledovať za svetla vtáctvo, aké sa inak pre tmú nedá uvidieť a keď som sa mohla prechádzať okolo tichého a pokojného jazera a ničoho sa nebať. Tento ostrov bol plný pútnikov, severný a čistý, kto by tu čo ukradol... Skôr sme naberali z milosti, z ktorej neubúdalo. Zlaté ikonostasy, obklady ikon, tváre svätých, svietniky, dreva, spev i hluk, rekonštrukčné práce, aby sa stavba, ktorá prešla bolestným osudom 20. storočia navrátila svojmu pôvodnému účelu. Utrpenie, ktoré tu prežili väzni, ich úzkosť, ich modlitby... To všetko zanechalo na Soloveckých ostrovoch svoju pečať a ešte väčšiu stopu to zanechalo v duchovných dejinách ľudstva, ktoré hoci nezaznamenané našimi kronikami, sú zaznamenané na nebesiach.

Sprevádzalo ma svetlo, keď som obdivovala biele páperníky rastúce na lesných čistínach, dokonale ticho a krotkosť zvierat, keď na pár krokov od človeka prilietali čajky alebo mi cez cestu prebehla liška premeriavajúc ma pohľadom. Dni boli také nádherné, až bolo ťažko uveriť, že inokedy tu udiera studený vietor a dážď, lietajú krdle komárov, ktoré spôsobovali väzňom trápenie. Ťažko uveriť, že kedysi sa tu ľudia nekovali neskorými západmi slnka, kvetinami, pokojnou hladinou mora a ružovým oparom nad obzorom, ale že tu bolo miesto popráv, mučení, pracovných táborov, miesto ponížovania, miesto prenasledovania, miesto smrti, miesto heroických cností a svätej smrti.

Z mora sa v týchto miestach vynárajú sviňuchy. Žije tu vtáctvo a hmyz, a neskoré kvety pod nebom hýria farbami. Už dávni ľudia cítili nezvyčajného genia loci tohto miesta, stavali tu kultové miesta, z ktorých sa dodnes zachovali záhadné labyrinty. Doteraz pôsobia na človeka kamene na čistínach, pobrežiach a lesoch tak živo, akoby boli živými bytosťami. Mnisi si tu postavili unikátny systém kanálov a na menších ostrovoch svoje pustovne, ktoré sa neskôr premenili na miesto izolovaného väzenia a nikým, iba Bohom videných popráv.

Solovecký kláštor na bielo-

morských ostrovoch bol založený roku 1436 svätými mníchmi Zosimom, Savvatijom a Hermanom. Okrem duchovného účelu plnil i vojenské poslanie – slúžil ako severná pevnosť Ruského impéria, múry kláštora odolali i útoku anglickej flotily počas Krymskej vojny. Pre svoju odľahlú polohu a komplex opevnení a cieľ sa priestory kláštora v 16.-20. storočí využívali aj na väzenské účely. Medzi väzňami cárskej epochy bol napríklad Pavel Isaakovič Gannibal – podplukovník a druhotný strýc A. S. Puškina, ktorý si odpýkával

Synody. V rokoch 1668-1676 mnisi pridžajúci sa starého obradu protestovali v tzv. Soloveckom povstaní proti reformám patriarchu Nikona.

V severskom tichu sa tu mnisi venovali hospodárstvu, pestovanie rastlín nevynímajúc. Založili tu botanickú záhradu s Makarievskou pustovňou, kde dodnes návštevníci obdivujú vzácne dreviny, kaplnky, pustovne, studňu či chatu archimandritu zo 60.-tych rokov 19. storočia. Kláštor žil svojím pokojným a v obdobiach púti rušným životom až do roku 1920. Vtedy ostrovy

tavnom meste Kem. Väzni boli s minimálnym prídelom potravy zneužívaní na ťažkú prácu, prípadne na ve-decké výskumy, do ktorých sa snažila sovietska moc zapojiť uväznenú inteligenciu. Väzni sa starali o hos-podárstvo, stavali cesty, rúbali stromy, spracúvali drevo, či ťažili rašelinu ako zdroj paliva. Osobitne trpkú kapitolu predstavovali väznení duchovní. Za múrmi kláštora trpelo mnoho pravoslávnych i katolíckych kňazov, ktorých pozemský život sa skončil často popravou. Popravy sa konali na odľahlom ostrove Anzer,

jana, na ktorom prebiehalo jej reštaurovanie v Tretiakovskej galérii v Moskve. V 20. rokoch bol väznený na Solovkách i starý otec súčasného ruského patriarchu Kirilla, Vasilij Gund'ajev, za boj s obnovlenčenským rozkolom (kňazi, ktorí chceli podľa svojich predstáv modernizovať cirkev).

No netrpela len ruská inteligencia. Boli tu väznené aj udmurtské, kazašské, tatárske, arménske, ukrajinské či poľské osobnosti... Masovým popravám sa nevyhli ani odporcovia bolševikov z iných, hoci ľavicových politických strán. Roku 1923 sa tu konali masové popravy pravícovo i ľavicovo orientovaných eserov, sociálnych demokratov a anarchistov. Roku 1929 boli popravené desiatky ľudí za tzv. Kremľské povstanie – pokus o krádež zbraní a útek plánovaný až za finske hranice. Zo samotných Soloveckých ostrovov sa za komunistického režimu nepodarilo ujsť nikomu. Na slobodu sa dostali jedine väzni z lágrov v pobrežnom meste Kem. Najrozsiahlejšie masové popravy sa konali v rokoch 1937-1938 na príkaz N. I. Ježova. Soloveckých väzňov zastrelili prevažne v Karélii, najčastejšie v oblasti Sandormoch, kde prišlo život až 1 111 trestancov zo Soloveckých ostrovov, medzi nimi i katolícki kňazi.

Keď som prichádzala do sviežozelenej, čistej Karélie, v Petrozavodsku mi v starom mestskom autobuse šepkala jedna ženička, že toto je svätá zem. Pre kláštory na ostrove Valaam, pre kostoly na ostrove Kiži a pre kláštory na Soloveckých ostrovoch. Ja napíšem len toľko, že táto zem je čistá. Čistá pre naozaj neporušenú prírodu, ktorá dodáva človeku pocit slobody v rozsiahlych listnatých lesoch odlišných od porastov tajgy či tundry. No čistá a očistná najmä pre utrpenie, ktoré sa na nej udialo a ktoré nie sme schopní plne zdokumentovať, pochopiť ani precítiť, ale o ktorom vie Boh, u ktorého nič nie stratené a zabudnuté, ani úzkosť, bolesť a oddaná láska k Nemu prežitá na Soloveckých ostrovoch.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ

Solovecké ostrovy – „Moja univerzita mravnosti“

(akademik D. S. Lichačov)

trest na Solovkách v rokoch 1827-1832 za „vyvážanie a drzé činy“. Medzi väzňami nájdeme i posledného záporožského atamana P. Kalnyševského (1690-1803), ktorý žil údajne až 113 rokov a po prepustení z väzenia dobrovoľne zostal v kláštore ako mních. Svätorečila ho Ukrajinská pravoslávna cirkev Moskovského patriarchátu. V soloveckých temniciach boli väznení povstanci, medzi nimi i dekabristi, rôzni zločinci a podvodníci zapletení do finančných machinácií. Koľko obrátení, koľko srdcervúcich prosieb o milosť, koľko nespravodlivosti a koľko ľútosti sa muselo udiť za múrmi tohto kláštora. Poslednými politickými väzňami na Solovkách boli účastníci Kazanskej demonštrácie roku 1876 M. Grigoriev a J. Potapov.

Solovecké ostrovy sa stali jedným z duchovných centier krajiny. Ešte za cárskeho Ruska boli jediným stavropigiálnym kláštorom, ktorý spadal priamo pod správu Najsvätejšej

navštívila sovietska komisia, ktorá rozhodla o zriadení pracovného tábora na jeho teritóriu. Kláštor obvinila z prechovávaní cenností, ktoré bolševici v nasledujúcich rokoch vyviezli – podľa dokumentov išlo o 19 truhlíc zlata, striebra či drahých kameňov... Roku 1925 bolševici odhalili telesné ostatky svätcov – zakladateľov kláštora. Najprv ich vystavovali v miestnom protináboženskom múzeu, neskôr ich vyviezli do Moskvy.

Roku 1920 bol v kláštore zriadený pracovný tábor, kde väčšinu spočiatku malého počtu väznených tvorili mnisi. Unikátnu stavbu poškodili požiare v rokoch 1923 a 1932. Rok 1923 bol však dôležitým medzníkom aj pre čosi iné. Tábor sa premenil na takzvaný SLON – Soloveckij lager osobogo naznačenia – Solovecký tábor osobitného určenia. Roku 1923 v tábore trpelo až 4 000 väzňov, pobočka tábora bola zriadená taktiež v najbližšom pris-

kde sa nachádza i Golgota, alebo neskôr v pustých lesoch Karélie. Na Solovkách bolo väznených viac než 80 metropolitov, arcibiskupov, biskupov a viac než 400 kňazov. Vyše 60 soloveckých väzňov bolo svätorečených. Z väzňov, z ktorých mnohí boli napokon odsúdení na smrť, spomeňme osobnosti ako napr. duchovný filozof a vedec P. Florenskij; akademik a filológ D. S. Lichačov; historik, kulturológ N. P. Anciferov; byzantológ a špecialista na cirkevné právo V. N. Beneševič; lingvista N. N. Durnovoj; autor stenografického systému V. Krivoš-Nemanič; spisovatelia O. V. Volkov a B. N. Širiajev, potápač A. I. Bachtin; či historik a reštaurátor staroruského výtvarného umenia Aleksander Anisimov – jednou z príčin jeho obvinenia malo byť to, že vydal v Prahe prácu o Vladimírkej Božej Matke. Týždeň po jeho odsúdení Vladimírka ikona bez cudzieho pričinenia spadla z maliarskeho sto-

Uväznení kňazi pletú rybárske siete